

บทที่ 2

แนวคิดเกี่ยวกับการคุ้มครองข้อมูลส่วนบุคคล

สิทธิมนุษยชนด้านสิทธิความเป็นส่วนตัว จำเป็นต้องได้รับความคุ้มครอง โดยเฉพาะการคุ้มครองทางกฎหมายที่จะห้ามมิให้บุคคลอื่นมารบกวน หรือละเมิด บุคคลใด จะไขว่คว้า หรือทำให้แพร่หลายซึ่งข้อมูล ข้อความ หรือภาพ ไม่ว่าจะโดยวิธีการใดๆ อันเป็นการรบกวน หรือล่วงละเมิดความเป็นอยู่ส่วนบุคคลไม่ได้ ดังนั้นในเบื้องต้นจึงต้องทำความเข้าใจ ความหมาย และแนวคิดเกี่ยวกับการคุ้มครองข้อมูลส่วนบุคคล

2.1 หลักสิทธิมนุษยชน

ความหมายของคำว่า สิทธิมนุษยชน และหลักสิทธิมนุษยชนของสหประชาชาติ มีรายละเอียด ดังนี้

ความหมาย สิทธิมนุษยชน (Human Rights)

- ศักดิ์ศรีความเป็นมนุษย์ - สภาพของคนที่ไม่คำนึงถึงความแตกต่างใด
- สิทธิ เสรีภาพ ความเสมอภาค ของบุคคลตามกฎหมาย

สิทธิมนุษยชน (Human Right) นั้น หมายถึงสิทธิในความเป็นมนุษย์ทั่วไป อย่างเช่นถ้าเกิดมาเป็นมนุษย์แล้ว ย่อมถือว่ามีสิทธิอันติดตัวมาพร้อมกับการที่ได้ชื่อว่าเป็นมนุษย์ อยู่แล้ว อันถือเป็นที่ยอมรับในสากลนานาชาติ เช่น กฎบัตรสหประชาชาติ หรือ ปฏิญญาสากล ว่าด้วยสิทธิมนุษยชน (The Universal Declaration of Human Rights)

สิทธิมนุษยชน หมายถึง สิทธิขั้นพื้นฐานที่มนุษย์เกิดมาพร้อมกับความเท่าเทียมกัน ในแง่ศักดิ์ศรีความเป็นมนุษย์และสิทธิ เพื่อดำรงชีวิตอย่างมีศักดิ์ศรี โดยไม่คำนึงถึงความแตกต่างในเรื่องเชื้อชาติ สีผิว เพศ อายุ ภาษา ศาสนา และสถานภาพทางกายและสุขภาพรวมทั้ง ความเชื่อทางการเมือง หรือความเชื่ออื่น ๆ ที่ขึ้นกับพื้นฐานทางสังคม สิทธิมนุษยชนเป็นสิ่งที่ ไม่สามารถถ่ายทอดหรือโอนให้แก่ผู้อื่นได้ สิทธิมนุษยชนเป็นสิทธิพื้นฐานในความเป็นมนุษย์ ซึ่งมีสิทธิที่กฎหมายกำหนดและสิทธิที่ไม่ระบุไว้เป็นกฎหมาย

¹ชะวัชชัย ภาติณฑุ, กระบวนการเรียนรู้และปฏิบัติการสิทธิมนุษยชน, (กรุงเทพฯ : โอเดียนสโตร์, 2548), หน้า 29.

หลักสิทธิมนุษยชนของสหประชาชาติ

องค์การสหประชาชาติ ได้ประกาศรับรอง "ปฏิญญาสากลว่าด้วยสิทธิมนุษยชน" เมื่อ 10 ธ.ค. 2491 เพื่อให้ประเทศสมาชิกปฏิบัติต่อพลเมืองของตน ซึ่งมีสาระสำคัญ 2 ประการคือ

- สิทธิความเป็นพลเมืองและสิทธิทางการเมือง สิทธิในร่างกายและชีวิต สิทธิถือครองทรัพย์สิน สิทธิทางการเมือง

- สิทธิทางเศรษฐกิจ สังคม และวัฒนธรรม สิทธิการประกอบอาชีพ สิทธิการนับถือศาสนา

สิทธิมนุษยชนมีความสำคัญในฐานะที่เป็นอารยธรรมโลก (World Civilization) ของมนุษย์ที่พยายามวางระบบความคิดเพื่อให้คนทั่วโลกเกิดความระลึกรู้ คำนึงถึงคุณค่าของความเป็นมนุษย์ ตั้งแต่ยอมรับความเป็นมนุษย์ ศักดิ์ศรี ชาติกำเนิด สิทธิต่างๆ ที่มีพื้นฐานมาจากความชอบธรรม ซึ่งตั้งอยู่บนพื้นฐานแห่งสิทธิตั้งแต่กำเนิด โดยให้ความสำคัญกับคำว่าชีวิต (Life)² นอกจากนี้แล้วสิทธิมนุษยชนยังมีความสำคัญในแง่ของการเป็นหลักประกันของความเป็นมนุษย์ สิทธิและ เสรีภาพ และสภาวะโลกปัจจุบันเรื่องของสิทธิมนุษยชนก็ไม่ใช่เรื่องประเทศใดประเทศหนึ่งเท่านั้น หากแต่เป็นเรื่องที่สังคมทั่วโลกต้องให้ความสำคัญ เพราะประเทศไทยในฐานะที่เป็นสมาชิกขององค์การสหประชาชาติ ผูกพันตามพันธกรณีแห่งกฎบัตรสหประชาชาติ และที่สำคัญเรื่องของสิทธิมนุษยชนยังได้ถูกนำไปใช้ในทางการเมือง เศรษฐกิจระหว่างประเทศ เช่น การละเมิดสิทธิมนุษยชนในพม่าทำให้สหรัฐอเมริกาและสหภาพยุโรปคว่ำบาตรทางการทูต การงดการทำการค้าด้วย หรือกรณีการส่งกองกำลังทหารของสหประชาชาติเพื่อเข้าไปยุติการฆ่าล้างเผ่าพันธุ์ในบอสเนีย เฮอร์เซโกวีนา และในโคโซโว ของอดีตประเทศยูโกสลาเวีย เป็นต้น³ ด้วยสาเหตุและความสำคัญดังกล่าวมาข้างต้น เราจึงจำเป็นต้องให้ความสำคัญในการศึกษาเรื่องสิทธิมนุษยชน เพราะมีความสำคัญทั้งในด้านสังคมโลกและการสร้างประชาธิปไตยในสังคมไทย

สิทธิมนุษยชนจะครอบคลุมสิทธิต่างๆ ในการดำรงชีวิตของมนุษย์เพื่อให้มีชีวิตที่ดีในสังคม ดังนี้

สิทธิในชีวิต ถือเป็นสิทธิขั้นพื้นฐาน มนุษย์สามารถมีชีวิตอยู่ได้และได้รับการคุ้มครองให้ปลอดภัยได้รับการตอบสนองตามความต้องการขั้นพื้นฐานของชีวิต ได้แก่ อาหาร เครื่องนุ่งห่ม ยารักษาโรค และที่อยู่อาศัย ทุกชีวิตล้วนมีคุณค่าด้วยกันทั้งสิ้น ไม่ว่าจะเป็นบุคคล

²เรื่องเดียวกัน, หน้า 3.

³กุมพล พลวัน, สิทธิมนุษยชนในสังคมโลก, (กรุงเทพฯ: นิติธรรม, 2547), หน้า 2-3.

ดังนั้นทุกคนควรปฏิบัติต่อบุคคลด้วยโอกาส ให้ความสำคัญ ให้โอกาสและให้ความช่วยเหลือ ตามสมควร เพื่อให้ทุกชีวิตมีความเท่าเทียมกันมากที่สุด

สิทธิในการดำเนินชีวิตและพัฒนาตนเองตามแนวทางที่ถูกต้อง คนในสังคม ต้องให้โอกาสกับคนที่เคยกระทำไม่ถูกต้อง ให้โอกาสคนเหล่านี้ได้รับการอบรมแก้ไขและพัฒนาตนเองใหม่ ให้สามารถมีชีวิตที่ดีขึ้น มีคุณภาพชีวิตที่สูงขึ้น

สิทธิในการยอมรับนับถือ หมายถึง การที่บุคคลพึงปฏิบัติต่อกันด้วยการยอมรับซึ่งกันและกัน ให้ความสำคัญกับศักดิ์ศรีและคุณค่าของชีวิตด้วยความเท่าเทียมกัน

ประเทศไทยได้เข้าร่วมรับรอง "ปฏิญญาสากลว่าด้วยสิทธิมนุษยชน" ของสมัชชาใหญ่แห่งสหประชาชาติ ซึ่งเป็นองค์กระหวางประเทศ ดังนั้นบทบัญญัติแห่งรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย จึงได้กำหนดเกี่ยวกับสิทธิมนุษยชนไว้อย่างชัดเจน เพื่อให้ทุกคนตระหนักในความสำคัญของสิทธิมนุษยชน และเป็นแนวทางปฏิบัติต่อกันในฐานะเพื่อนมนุษย์อย่างเท่าเทียมกัน โดยตระหนักว่าทุกคนมีสิทธิในชีวิต มีสิทธิในการยอมรับนับถือ และมีสิทธิในการดำรงชีวิต และพัฒนาตนเองตามแนวทางที่ถูกต้องนั่นเอง

ในส่วนของประเทศไทยนั้น รัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทยที่ใช้กันมาในอดีตได้กล่าวถึงสิทธิมนุษยชนไว้เป็นบางส่วน จนกระทั่งได้มีการประกาศใช้รัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พ.ศ. 2550 ซึ่งเป็นฉบับปัจจุบัน ได้เน้นเรื่องสิทธิมนุษยชนไว้ค่อนข้างจะสมบูรณ์ เช่น "มาตราที่ 4 ศักดิ์ศรีของความเป็นมนุษย์ สิทธิและเสรีภาพของบุคคล ย่อมได้รับความคุ้มครอง" ซึ่งสอดคล้องกับปฏิญญาสากลว่าด้วยสิทธิมนุษยชน ข้อ 1 ที่กล่าวไว้ว่า "มนุษย์ทั้งหลายเกิดมามีอิสระเสรีและเท่าเทียมกันทั้งศักดิ์ศรี และสิทธิ ทุกคนได้รับการประสิทธิ์ประสาทเหตุผลและมโนธรรม และควรปฏิบัติต่อกันอันพี่น้อง" นับได้ว่า "ศักดิ์ศรีความเป็นมนุษย์" พึงได้รับการบัญญัติในรัฐธรรมนูญฉบับปัจจุบันเป็นครั้งแรก ดังนั้น การละเมิดศักดิ์ศรีความเป็นมนุษย์ สิทธิและเสรีภาพย่อมขัดต่อรัฐธรรมนูญและปฏิญญาสากลว่าด้วยสิทธิมนุษยชน

นอกจากนี้ รัฐธรรมนูญฉบับปัจจุบันยังได้บัญญัติองค์กระหวาง เรียกว่า "คณะกรรมการสิทธิมนุษยชน" เข้าไว้ด้วยในมาตรา 199 และ 200 คณะกรรมการสิทธิมนุษยชนมีจำนวน 11 คน มาจากการสรรหา อยู่ในวาระ 6 ปี มีอำนาจหน้าที่ดังต่อไปนี้

1. ตรวจสอบและรายงานการกระทำอันเป็นการละเมิดสิทธิมนุษยชน หรือการที่ไม่เป็นไปตามพันธกรณีระหว่างประเทศเกี่ยวกับสิทธิมนุษยชนที่ประเทศไทยเป็นภาคี
2. เสนอมาตรการแก้ไขที่เหมาะสมต่อบุคคล หรือหน่วยงานที่กระทำหรือละเลยการกระทำดังกล่าวเพื่อดำเนินการ ในกรณีที่ปรากฏว่าไม่มีการดำเนินการตามที่เสนอ ให้รายงานต่อรัฐสภาเพื่อดำเนินการต่อไป

3. เสนอแนะนโยบายและข้อเสนอในการปรับปรุงกฎหมายหรือข้อบังคับต่อรัฐสภา และคณะรัฐมนตรี เพื่อส่งเสริมและคุ้มครองสิทธิมนุษยชน

ภายหลังสงครามโลกครั้งที่ 2 ลึกลง ผู้นำประเทศต่างๆ ได้ตระหนักว่าการคุ้มครองสิทธิมนุษยชนอย่างมีประสิทธิภาพเป็นสิ่งสำคัญที่จะก่อให้เกิดสันติภาพและความเจริญก้าวหน้าขึ้นในโลก ดังนั้น จึงได้ร่วมมือกันจัดตั้งองค์การสหประชาชาติขึ้น เพื่อเป็นองค์การโลกที่จะคุ้มครองมนุษยชาติให้ได้รับความเป็นธรรมอย่างเสมอภาคเท่าเทียมกัน สมัชชาสหประชาชาติได้มีมติรับปฏิญญาสากลว่าด้วยสิทธิมนุษยชน (The Universal Declaration of Human Rights) เมื่อวันที่ 10 ธันวาคม พ.ศ. 2491

หลังจากนั้นสมัชชาสหประชาชาติได้มีมติเมื่อ พ.ศ. 2495 ให้ร่างตราสารสิทธิมนุษยชนขึ้น 2 ฉบับ โดยให้ใช้ชื่อว่า กติกา (Covenant) ซึ่งมีเนื้อหาว่าด้วยสิทธิทางแพ่งและทางการเมืองฉบับหนึ่ง และอีกฉบับหนึ่งว่าด้วยสิทธิทางเศรษฐกิจ สังคม และวัฒนธรรม โดยผ่านการรับรองเมื่อวันที่ 16 ธันวาคม พ.ศ. 2509 และวันที่ 3 มกราคม พ.ศ. 2519 ตามลำดับ และต่อมาได้มีมติประกาศให้ปี ค.ศ. 1995-2004 เป็นทศวรรษแห่งสิทธิมนุษยชนศึกษาของสหประชาชาติ

ประเทศไทยได้เข้าร่วมรับรอง "ปฏิญญาสากลว่าด้วยสิทธิมนุษยชน" ของสมัชชาใหญ่แห่งสหประชาชาติ ซึ่งเป็นองค์การระหว่างประเทศ ดังนั้นบทบัญญัติแห่งรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย จึงได้กำหนดเกี่ยวกับสิทธิมนุษยชนไว้อย่างชัดเจน เพื่อให้ทุกคนตระหนักในความสำคัญของสิทธิมนุษยชน และเป็นแนวทางปฏิบัติต่อกันในฐานะเพื่อนมนุษย์อย่างเท่าเทียมกัน โดยตระหนักว่าทุกคนมีสิทธิในชีวิต มีสิทธิในการยอมรับนับถือ และมีสิทธิในการดำรงชีวิตและพัฒนาตนเองตามแนวทางที่ถูกต่อนั่นเอง

สหประชาชาติได้แสดงความห่วงใยต่อการละเมิดสิทธิมนุษยชนในหลายพื้นที่ของโลก โดยเฉพาะต่อผู้อพยพและผู้ลี้ภัย ผู้ไร้ที่อยู่ในประเทศ ชนกลุ่มน้อยและกลุ่มศาสนา ผู้เคลื่อนไหวทางการเมือง และสื่อมวลชน ต่อการกระทำทารุณเด็ก การใช้แรงงานเด็ก การเกณฑ์เด็กเป็นทหาร เด็กกำพร้าเด็กเร่ร่อน เด็กข้างถนน โสเภณีเด็ก เด็กที่ติดเชื้อเอชไอวี (H.I.V.) จากมารดา การลักลอบค้าอาวุธสงครามขนาดเล็ก กับระเบิด การทำทารุณต่อนักโทษ ความแออัดในเรือนจำ การขาดแคลนสิ่งอำนวยความสะดวกให้นักโทษ

2.2 สิทธิความเป็นส่วนตัว

สิทธิในความเป็นส่วนตัว เป็นหลักขั้นพื้นฐานของกฎหมายไทยอันจะเห็นได้จากการบัญญัติไว้ในกฎหมายรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทยพุทธศักราช 2550 ได้ถูกยอมรับจากนานาประเทศ จึงถือได้ว่าสิทธิในความเป็นส่วนตัวนี้ ถือได้ว่าสำคัญ

2.2.1 ความหมายของ "ความเป็นส่วนตัว" และ "สิทธิ"

"ความเป็นส่วนตัว" หรือ "Privacy" เป็น สิทธิมนุษยชนประการหนึ่ง ตามความในมาตรา 35 วรรค 3 ของรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทยพุทธศักราช 2550 ซึ่งเป็นสิทธิขั้นพื้นฐานสากลที่นานาประเทศให้การรับรองและคุ้มครองไว้ แต่เนื่องด้วย "สิทธิในความเป็นส่วนตัว" หรือ "สิทธิส่วนบุคคล" นั้น เป็น "สิทธิ" ลักษณะหนึ่งที่ยากที่สุดในการบัญญัติความหมาย เพราะต้องพิจารณาเนื้อหา สภาพสังคม วัฒนธรรม และพฤติการณ์แวดล้อมประกอบด้วย จึงเกิดเป็นประเด็นให้เห็นอยู่ตลอดว่าสิทธิดังกล่าวมีอยู่เพียงใด ทั้งนี้ได้มีการกำหนดประเภทของสิทธิในความเป็นส่วนตัวเอาไว้อย่างกว้างๆ ดังนี้⁴

(1) ความเป็นส่วนตัวเกี่ยวกับข้อมูล (Information Privacy)

เป็นการให้ความคุ้มครองข้อมูลส่วนบุคคลโดยการวางหลักเกณฑ์เกี่ยวกับการเก็บรวบรวมและการบริหารจัดการข้อมูลส่วนบุคคล

(2) ความเป็นส่วนตัวในชีวิตร่างกาย (Bodily Privacy)

เป็นการให้ความคุ้มครองในชีวิตร่างกายของบุคคลในทางกายภาพที่จะไม่ถูกดำเนินการใดๆ อันละเมิดความเป็นส่วนตัว อาทิ การทดลองทางพันธุกรรม การทดลองยา เป็นต้น

(3) ความเป็นส่วนตัวในการติดต่อสื่อสาร (Communication Privacy)

เป็นการให้ความคุ้มครองในความปลอดภัยและความเป็นส่วนตัวในการติดต่อสื่อสารทางจดหมาย โทรศัพท์ไปรษณีย์อิเล็กทรอนิกส์ หรือวิธีการติดต่อสื่อสารอื่นใดที่ผู้อื่นจะล่วงรู้มิได้

⁴สุริยา ปานแป้น และอนุวัฒน์บุญนนท์, คู่มือสอบกฎหมายรัฐธรรมนูญ, (กรุงเทพฯ: วิญญูชน, 2553), หน้า 28.

(4) ความเป็นส่วนตัวในเคหสถาน (Territorial Privacy)

เป็นการกำหนดขอบเขตหรือข้อจำกัดที่บุคคลอื่นจะบุกรุกเข้าไปในสถานที่ส่วนตัวมิได้ ทั้งนี้ รวมทั้งการติดกล้องวีดีโอ และการตรวจสอบรหัสประจำตัวบุคคล (ID checks)⁵

สิทธิดังกล่าวข้างต้นนั้น ก็ปรากฏอยู่ใน "รัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พ.ศ. 2550" โดยชัดเจนในส่วนนี้จะกล่าวถึงเฉพาะเพียงประเด็นที่เกี่ยวกับ "สิทธิในความเป็นอยู่ส่วนตัว" เท่านั้นดังนี้

ปัจจุบันมีการละเมิดสิทธิความเป็นส่วนตัวมากขึ้นเรื่อยๆ โดยเฉพาะการละเมิดสิทธิความเป็นส่วนตัวในส่วนของการใช้ เทคโนโลยีสารสนเทศหรือ(IT) และการสื่อสารเป็นอย่างมากทั่วโลก โดยเน้นหนักไปในส่วนของการสื่อสารทางอินเทอร์เน็ตและการสื่อสารแบบไร้สายการละเมิดสิทธิเหล่านี้นับวันจะยิ่งมีความรุนแรงเพิ่มขึ้นอยู่ตลอดเวลา

สิทธิ หมายถึงอำนาจหรือประโยชน์ที่กฎหมายให้ความคุ้มครองการได้รับสิทธิ ตามกฎหมายนั้นย่อมไม่ก่อให้เกิดความยุติธรรมกับผู้มีส่วนได้เสียอื่นๆ ในทางกฎหมาย, สิทธิ หมายถึง สิทธิตามกฎหมายหรือศีลธรรมที่จะทำหรือไม่ทำบางอย่างหรือที่จะได้รับหรือไม่ได้รับ บางอย่างในสังคมอารยะ (Civil society) สิทธิทำหน้าที่เหมือนกฎในการปฏิสัมพันธ์ระหว่างบุคคล นอกจากคำว่า สิทธิแล้ว ใน ราชบัณฑิตยสถาน ยังสามารถใช้ได้อีกคำหนึ่งว่า สิทธิซึ่งมีความหมายอย่างเดียวกันแต่เขียนต่างกันความเป็นส่วนตัว หรือสิทธิส่วนบุคคล คือ การกระทำทั้งหลายที่เป็น การกระทำเฉพาะตัว เฉพาะบุคคล

สิทธิในความเป็นส่วนตัวหรือ สิทธิส่วนบุคคล ภาษาอังกฤษใช้คำว่า Privacy หมายถึง สิทธิของบุคคลที่ประกอบไปด้วยสิทธิของบุคคลในครอบครัวเกียรติยศ ชื่อเสียง หรือ ความเป็นอยู่ส่วนตัวในเรื่องดังกล่าวน่าจะจัดอยู่ในเรื่องของความเป็นอยู่ส่วนตัวซึ่งหมายความว่า สถานะที่บุคคลจะรอดพ้นจากการสังเกต การรู้เห็น การสืบความลับการรบกวนต่างๆ และความ มีสันโดษ ไม่ติดต่อกับสังคม โดยทั้งนี้ขอบเขตที่บุคคลควรได้รับการคุ้มครองและการเคารพ ในสิทธิส่วนบุคคลคือการดำรงชีวิตอย่างเป็นอิสระ ตามที่ต้องการตามวิถีทางที่อาจเป็นไปได้

⁵ "กฎหมายเบื้องต้นกับการเปิดเผยข้อมูลส่วนบุคคลบนโลกไซเบอร์",

[<http://www.bloggang.com/viewblog.php?id=onizugolf&date=02-02-2011&group=1&gblog=15>], 29 March 2012.

และเป็นความพอใจทราบเท่าที่ไม่ขัดต่อกฎหมายไม่ขัดต่อความสงบเรียบร้อยและศีลธรรมอันดี
ของประชาชนและไม่เป็นการล่วงละเมิดสิทธิเสรีภาพของผู้อื่น

สิทธิในความเป็นส่วนตัว หรือ สิทธิส่วนบุคคล นับวันจะถูกละเมิดกันมากขึ้น
ไม่ว่าจะเป็นจาก ฝ่ายรัฐเอง หรือเอกชนก็ตาม ดังมีตัวอย่างของการกระทำอันเป็นการละเมิดสิทธิ
ความเป็นส่วนตัว เช่น

1. ห้ามไม่ให้มีการสื่อสารผ่านทางเครือข่าย การส่งข้อความด้วยระบบของ
แบล็คเบอร์รี่ (Blackberry Messenger)

2. การเข้าไปดูข้อความในจดหมายอิเล็กทรอนิกส์และการบันทึกข้อมูลในเครื่อง
คอมพิวเตอร์รวมทั้งการบันทึก-แลกเปลี่ยนข้อมูลที่บุคคลเข้าไปใช้บริการเว็บไซต์และกลุ่มข่าวสาร

3. การใช้เทคโนโลยีในการติดตามความเคลื่อนไหวหรือพฤติกรรมของบุคคล
เช่น บริษัทใช้คอมพิวเตอร์ในการตรวจจับ หรือเฝ้าดูการปฏิบัติงาน/การใช้บริการของพนักงาน
ถึงแม้ว่าจะเป็นการติดตามการทำงาน เพื่อการพัฒนาคุณภาพการใช้บริการแต่กิจกรรม
หลายอย่างของพนักงานก็ถูกเฝ้าดูด้วยพนักงานสูญเสียความเป็นส่วนตัว ซึ่งการกระทำเช่นนี้
ถือเป็นการผิดจริยธรรม

4. การใช้ข้อมูลของลูกค้าจากแหล่งต่างๆ เพื่อผลประโยชน์ในการขยายตลาด

5. การรวบรวมหมายเลขโทรศัพท์ ที่อยู่อีเมล หมายเลขบัตรเครดิตและข้อมูล
ส่วนตัวอื่นๆ เพื่อนำไปสร้างฐานข้อมูลประวัติลูกค้าขึ้นมาใหม่แล้วนำไปขายให้กับบริษัทอื่น

สิ่งเหล่านี้เป็นเพียงบางส่วนซึ่งแสดงให้เห็นได้อย่างชัดเจนต่อการละเมิดสิทธิ
ความเป็นส่วนตัวที่เกิดขึ้นในสังคมปัจจุบันทุกพื้นที่ของโลกเลยก็ว่าได้ และเป็นเรื่องใกล้ตัวของ
ทุกๆ คนอาจไม่ดูไม่สร้างเสียหายหรือเดือดร้อนกับเรามากนักไปแต่สิ่งที่เกิดขึ้นคือความ
รำคาญจากการเข้ามาละเมิดสิทธิความเป็นส่วนตัวของเรา

ปัจจุบันทุกคนต้องได้พบกับข้อความ (Message) ต่างๆที่ได้รับทางโทรศัพท์มือถือ
ที่แต่ละวันส่งเข้ามาเป็นจำนวนมาก รวมทั้งจดหมายอิเล็กทรอนิกส์ (E-mail) ต่างๆ ที่เป็นจดหมาย
อิเล็กทรอนิกส์ประเภทส่งต่อ (Forward Email) ต่างๆ ที่สร้างความรำคาญให้กับเราในบางครั้ง
นอกจากต้องเสียหายเวลาในการเปิดอ่านแล้ว บางครั้งจดหมายอิเล็กทรอนิกส์ (E-mail) เหล่านี้
อาจมีการแนบแฟ้มเอกสาร (File) ที่มีไวรัส ทำให้เกิดความเสียหายต่อคอมพิวเตอร์ แม้ในปัจจุบัน
ยังไม่มีกฎหมายเฉพาะในการให้ความคุ้มครองสิทธิในความเป็นส่วนตัวก็ตาม แต่เราเองก็มีหน้าที่
ในการระมัดระวังไม่ให้ตนเองเป็นผู้ละเมิดความเป็นส่วนตัวของผู้อื่นเองเช่นกัน

2.2.2 หลักการคุ้มครองสิทธิความเป็นส่วนตัว

หลักการคุ้มครองสิทธิในความเป็นอยู่ส่วนตัวจากการกระทำอันเป็นละเมิด ประกอบไปด้วยหลักสำคัญ ดังนี้⁶

การคุ้มครองสิทธิในความเป็นส่วนตัวตามกฎหมายทั่วไป

1). การบุกรุก (Trespass) ความรับผิดชอบฐานบุกรุกมีลักษณะสำคัญ คือ ต้องเป็นการบุกรุกทางกายภาพ ได้แก่ การบุกรุกเข้าไปในที่ดิน สิ่งปลูกสร้าง และการเข้าไปรบกวนทางกายภาพต่อบุคคลโดยไม่ได้รับอนุญาต เช่น บุคคลภายนอก หรือเพื่อนบ้านบุกรุกเข้ามาในบ้าน การบุกรุกเข้ามาจะเพื่อทำร้าย หรือเพื่อเข้าพบ หรือรบกวนความเป็นส่วนตัว การบุกรุกเข้ามานี้เน้นว่าต้องเป็นการกระทำในทางกายภาพต่อบุคคล หรือต่อทรัพย์สินโดยตรง ดังนั้นหากข้อเท็จจริงเปลี่ยนเป็นว่า บุคคลภายนอกได้ใช้กล้องส่องทางไกลสอดแนมดูบริเวณบ้าน ดูทรัพย์สิน หรือสอดส่องดูพฤติกรรมของบุคคล หรือใช้เครื่องมืออิเล็กทรอนิกส์อื่นๆ เพื่อสอดแนมจากภายนอกลักษณะนี้ไม่มีการกระทำทางกายภาพต่อบุคคล การกระทำดังกล่าวย่อมไม่ก่อให้เกิดความผิดฐานนี้ได้ แต่หากมีการลักลอบเข้าไปติดตั้งกล้องโทรทัศน์วงจรปิด ไมโครโฟน หรือเครื่องมือต่างๆ ที่ใช้ในการสอดแนม แม้จะไม่เกิดการทำลายหรือฉ้อฉลของ หรือทรัพย์สิน กรณีนี้ย่อมเกิดความรับผิดฐานบุกรุกได้เพราะมีการกระทำทางกายภาพแม้เพียงเล็กน้อยก็ตาม

หากข้อเท็จจริงปรากฏว่าการบุกรุกดังกล่าวเกิดขึ้นในห้องพักผู้ป่วยในโรงพยาบาล หรือห้องพักรักษาตัวในโรงแรม กรณีนี้ประสบปัญหาในการปรับใช้เช่นกัน ความรับผิดฐานนี้จะเกิดขึ้นได้ผู้ที่กล่าวอ้างการละเมิดความเป็นส่วนตัวในฐานะความผิดมีการแสดงออกซึ่งการเป็นเจ้าของหรือเป็นผู้ทรงสิทธิเป็นสำคัญ ดังนั้น บุคคลที่จะสามารถกล่าวอ้างตามกฎหมายนี้ได้ ต้องเป็นเจ้าของโรงแรม หรือเจ้าของโรงพยาบาลเท่านั้น ผู้ป่วยหรือแขกผู้มาพักจึงไม่สามารถฟ้องร้อง หรือได้รับการเยียวยาความเสียหายจากการบุกรุกหรือการรบกวนดังกล่าวได้

ด้วยเหตุผลว่า ความรับผิดฐานบุกรุกนี้ไม่ได้ถูกสร้างมาเพื่อคุ้มครองความเป็นอยู่ส่วนตัวโดยตรง ดังนั้น ความรับผิดในฐานะความผิดนี้จึงไม่ค่อยประสบความสำเร็จหากจะกล่าวอ้างเพื่อคุ้มครองสิทธิในความเป็นอยู่ส่วนตัวในปัจจุบัน เพราะความเจริญทางเทคโนโลยีในปัจจุบันทำให้การสอดแนม การลักลอบบันทึกภาพ หรือเสียง หรือการดักฟัง ทำได้ง่ายและมีการพัฒนาการไปมาก ขนาดที่ว่าเครื่องมือบางอย่างไม่ต้องอาศัยการยึดติดในทางกายภาพก็สามารถใช้ได้ ดังนั้นเมื่อไม่มีการกระทำก็ไม่ก่อให้เกิดความรับผิดฐานบุกรุกได้เลย

⁶จิวรัตน์ วรวัฒน์ธำรง, การคุ้มครองข้อมูลส่วนบุคคล, (วิทยานิพนธ์นิติศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชานิติศาสตร์ บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยรามคำแหง, 2548), หน้า14-16.

2). การก่อให้เกิดความเดือดร้อนรำคาญ (Nuisance) เป็นลักษณะการทำให้เกิดมลภาวะทางเสียง ทางกลิ่น หรือมลภาวะที่ก่อให้เกิดความเดือดร้อน หรือการก่อให้เกิดความเดือดร้อนรำคาญโดยการสอดส่องสอดเห็น หรือรบกวนความเป็นส่วนตัวโดยเพื่อนบ้าน ในกรณีนี้ ศาลได้เคยวางบรรทัดฐานไว้ว่า ความรบกวนชอบฐานก่อให้เกิดความเดือดร้อนรำคาญ มิได้ แม้ว่าผู้ก่อให้เกิดความเดือดร้อนรำคาญ อาจต่อสู้ว่าคนได้ใช้ความระมัดระวังถึงที่สุดแล้ว แต่ก็เหลือความสามารถที่จะระงับได้ ก็ยังต้องรับผิดเสมอ กรณีที่เห็นบ่อยครั้ง ซึ่งเป็นการก่อให้เกิดความเดือดร้อนรำคาญแล้ว ยังเป็นการละเมิดความเป็นส่วนตัวของบุคคลด้วย

3). หมิ่นประมาท (Defamation) เป็นการแสดงข้อความหรือความหมายใดๆ ต่อบุคคลหนึ่งบุคคลใดให้เข้าได้รับความเสียหายต่อชื่อเสียง เกียรติคุณ หรือถูกประเมินคุณค่าให้ต่ำลง หรือถูกหมิ่นเกลียดชังในสายตาของคนทั่วไป

4). ความรบกวนต่อความไว้วางใจต่อกัน (Breach of Confidence) โดยหลัก เมื่อมีการถ่ายทอดข้อมูลข่าวสารแก่อีกคนหนึ่งที่เป็นผู้รับข้อมูล ผู้รับข้อมูลมีหน้าที่ต้องก่อให้เกิดความไว้วางใจในการรักษาข้อมูลโดยไม่เปิดเผยต่อบุคคลอื่น หากข้อมูลข่าวสารนั้นเป็นข้อมูลที่เป็นความลับและบุคคลภายนอกเกิดรู้ข้อมูลข่าวสารนั้น ภายในเวลาที่ผู้รับข้อมูลนั้นได้รับรู้เช่นกัน และโดยที่ผู้ที่ยกเล่านั้นไม่ได้อนุญาต ถือว่าเป็นผู้รับข้อมูลข่าวสารไม่ทำให้เกิดการไม่ไว้วางใจต่อภาระหน้าที่ดังกล่าว ซึ่งภาระหน้าที่นี้จะเกิดขึ้นทันทีเมื่อข้อมูลข่าวสารได้ถูกบอกหรือแจ้งให้ทราบและในการกล่าวอ้างนั้นผู้กล่าวอ้างต้องแสดงให้เห็นว่าผู้รับข้อมูลข่าวสารมีหน้าที่เนื่องจากการรับรู้เรื่องที่เป็นความลับนั้น ภาระหน้าที่นี้อาจเกิดขึ้น โดยเรียกว่าเป็นหน้าที่ตามศีลธรรมเป็นความผูกพันที่บุคคลพึงปฏิบัติต่อกัน หรือเป็นหน้าที่ตามสัญญาคือมีการทำเป็นลายลักษณ์อักษร

5). การกระทำโดยประมาทเป็นเหตุให้ผู้อื่นได้รับความเสียหาย (Negligence) ในกฎหมายลักษณะละเมิด การเยี่ยวยาความเสียหายในความรับผิดชอบฐานประมาทเป็นมาตรการทั่วไปในการเยี่ยวยาความเสียหาย องค์ประกอบความรับผิดชอบฐานประมาทนั้น เป็นการกระทำที่ไม่ได้เกิดจากการจงใจเป็นการขาดความระมัดระวัง จริงอยู่ที่การละเมิดความเป็นส่วนตัวส่วนมากเกิดจากความจงใจแต่ในบางกรณีความเสียหายที่เกิดขึ้นแม้ผู้กระทำจะไม่ได้ตั้งใจ แต่หากเกิดจากการประมาทเลินเล่อทำให้เกิดการละเมิดความเป็นส่วนตัวผู้กระทำก็มีโอกาสที่จะต้องถูกฟ้อง ในความรับผิดชอบฐานประมาทเลินเล่อทำให้เขาได้รับความเสียหายได้

6). การคุ้มครองสิทธิส่วนบุคคลในเรื่องการค้นและการยึดทรัพย์สิน (Searches and Seizures) การคุ้มครองสิทธิส่วนตัวที่สำคัญอีกประการหนึ่งถูกตีความให้อยู่ภายใต้ขอบเขตของ The Fourth Amendment จากการตีความของศาลเห็นพ้องตรงกันว่า ห้ามมิให้มีการตรวจค้น

และยึดทรัพย์สินของประชาชน การคุ้มครองนี้ได้แก่ ในบ้าน เอกสาร และต่อตัวบุคคลเอง โดยไม่มีเหตุอันควร หรือตามอำเภอใจของเจ้าหน้าที่ของรัฐ สิทธิส่วนบุคคลในการค้นและยึดนี้ มีความเกี่ยวข้องกับ Due Process หรือวิธีการที่ถูกต้องตามกฎหมาย เพราะกระบวนการคุ้มครองสิทธิของจำเลย (Due Process) มีวัตถุประสงค์ในการคุ้มครองสิทธิของบุคคลในฐานะที่บุคคลนั้นเป็นส่วนหนึ่งในสังคม⁷ ผู้ต้องหาไม่สามารถถูกบังคับให้ตอบคำถามเพื่อเป็นพยานหลักฐานที่เป็นปฏิปักษ์ต่อตนเอง และไม่สามารถถูกค้นและยึดสิ่งของเพื่อนำไปเป็นหลักฐานโดยไม่มีเหตุอันสมควร การค้นสี่ลามากในบ้านของจำเลยโดยไม่ได้รับอนุญาต แม้ว่าจะไม่เป็นการบังคับขู่เข็ญในทางกายภาพ แต่ศาลมองว่าการครอบครอง และควบคุมสี่ลามากเป็นความผิดอาญา แต่การตรวจค้นต้องชอบด้วยวิธีการ เพื่อการคุ้มครองสิทธิของบุคคลด้วย การค้นและยึดทรัพย์สินโดยไม่ได้รับอนุญาต จึงเป็นการไม่ชอบด้วยรัฐธรรมนูญ ถือว่าเป็นการแทรกแซงเสรีภาพในการพูด และเสรีภาพในการอ่าน

กระบวนการคุ้มครองสิทธิของจำเลย มีวัตถุประสงค์ในการคุ้มครองสิทธิของบุคคล การปฏิบัติต่อผู้กระทำความผิดต้องคำนึงถึงสิทธิและเสรีภาพของบุคคลในฐานะที่บุคคลนั้นเป็นส่วนหนึ่งในสังคม ผู้ต้องหาไม่สามารถถูกบังคับให้ตอบคำถามเพื่อเป็นพยานหลักฐานที่เป็นปฏิปักษ์ต่อตนเอง และไม่สามารถถูกค้นและยึดสิ่งของเพื่อนำไปเป็นหลักฐานโดยไม่มีเหตุอันสมควร ซึ่งหลักการดังกล่าวศาลได้วินิจฉัยไว้ในคดี *Glisworld v. Connecticut* ในกรณีที่เจ้าพนักงานได้ตรวจค้นในห้องนอนของคู่สามีภรรยาเพื่อตรวจค้นเครื่องมือ หรือยาที่ใช้ในการคุมกำเนิด ศาลวินิจฉัยว่าการกระทำดังกล่าวเป็นการละเมิดสิทธิส่วนบุคคล

2.3 ข้อมูลส่วนบุคคล

2.3.1 ความหมายตามที่ปรากฏในแนวคำพิพากษาศาลฎีกา

ศาลฎีกาได้ให้ความคุ้มครองแก่สิทธิส่วนบุคคลมานานแล้ว แม้จะใช้ถ้อยคำอื่น เช่น เรื่องส่วนตัว ข้อมูลส่วนตัว เป็นต้น แต่ก็สื่อให้เห็นได้ว่าเป็นกรณีที่ศาลต้องการให้ความคุ้มครองข้อมูลส่วนบุคคล ซึ่งจะเห็นได้จากคำพิพากษาศาลฎีกาต่างๆ ดังนี้

⁷ นริศ ชำนาญชานันท์, "ละเมิดอำนาจศาล: โทษที่ขัดต่อกระบวนการ Due Process" *วารสารวิจัยการ*, เล่ม 19 ตอน 215 2539, หน้า 138-139.

คำพิพากษาฎีกาที่ 407/2523⁸ เรื่องโจทก์จ่ายเช็คไม่มีเงินและถูกรณาคาร
แจ้งความจับ เป็นเรื่องส่วนตัวของโจทก์ ไม่เกี่ยวกับหน้าที่การงานของโจทก์ในตำแหน่ง
นายกเทศมนตรีอันจะถือได้ว่าเป็นประโยชน์แก่ประชาชน

คำพิพากษาฎีกาที่ 782/2524⁹ ข้อความที่จำเลยเขียนลงในหนังสือพิมพ์
รายวันมีความหมายถึงโจทก์ที่ว่า "ไอ้เสียบ้ากาม" ก็ดีและที่ว่า "เมื่อก่อนยังเป็นจับกัง ไอ้เสีย
จ่ายเช็ค 3 พันก็แดงเหมือนกัน" ก็ดี มีความหมายทำให้ผู้ที่ได้ยินได้ฟังเกิดความรู้สึกนึกคิดและ
เข้าใจตัวโจทก์ว่า โจทก์เป็นคนมักมากในกามคุณผิดวิสัยปุถุชนทั่วไป เช็คที่ออกจำนวนเงิน
เพียง 3,000 บาท ก็ไม่มีเงิน ไม่ผิดอะไรกับครั้งยังเป็นกุสิดาเข้ากินค่า แสดงให้เห็นและเข้าใจไปได้
ว่าโจทก์เป็นผู้มีความประพฤติไม่ดี ไม่ควรแก่การยกย่องสมาคม อันเป็นการใส่ความโจทก์
โดยประการที่น่าจะทำให้โจทก์เสียชื่อเสียง ถูกดูหมิ่นหรือถูกเกลียดชังโดยการโฆษณาด้วยเอกสาร
เกี่ยวกับเรื่องส่วนตัว ไม่มีลักษณะไปในทำนองของการติชมอย่างเป็นทางการ และเป็นธรรมตามวิสัย
เพื่อยังให้เกิดประโยชน์ต่อประชาชน จึงเป็นการหมิ่นประมาทโจทก์

คำพิพากษาฎีกาที่ 3252/2543¹⁰ โจทก์มีความสัมพันธ์อันชู้สาวกับจำเลย
ไม่ก่อให้เกิดสิทธิแก่จำเลยที่กล่าวหาเรื่องร้ายประจานโจทก์ด้วยถ้อยคำหมิ่นประมาทโจทก์
ทั้งข้อความอันเป็นหมิ่นประมาทโจทก์เป็นการใส่ความในเรื่องส่วนตัว ไม่เป็นประโยชน์
แก่ประชาชน

จากคำพิพากษาของศาลฎีกาข้างต้นอาจสรุปได้ว่า ศาลฎีกาเห็นว่า ฐานะ
ทางการเงิน ทางเศรษฐกิจ ทางสังคม และพฤติกรรมต่างๆ เป็นข้อมูลส่วนบุคคลหรือสิทธิส่วน
บุคคลอย่างหนึ่ง นอกจากจะได้กล่าวไว้เป็นความหมายโดยนัยแล้ว ศาลได้กล่าวถึง "สิทธิส่วน
บุคคล" "สิทธิในความเป็นอยู่ส่วนตัว" และ "ข้อมูลส่วนบุคคล" ไว้โดยตรงอีกด้วย

คำพิพากษาฎีกา 4126/2543¹¹ คำว่า "ข้อมูลข่าวสารส่วนบุคคล"
ตามพระราชบัญญัติข้อมูลข่าวสาร พ.ศ.2540 มาตรา 4 หมายถึง สิ่งที่แสดงถึงเรื่องราวความ
เป็นมาที่เกี่ยวพันกับชีวิตความเป็นอยู่ของบุคคลหนึ่งบุคคลใด อันเป็นเรื่องราวเฉพาะตัวของบุคคล
ผู้นั้นซึ่งจำแนกให้เห็นความแตกต่างจากเรื่องราวของบุคคลอื่น ทั้งนี้ไม่ว่าจะบันทึกหรือทำให้
ปรากฏในเอกสารหรือวัตถุใดๆ

⁸คำพิพากษาฎีกาที่ 407/2523.

⁹คำพิพากษาฎีกาที่ 782/2524.

¹⁰คำพิพากษาฎีกาที่ 3252/2543

¹¹คำพิพากษาฎีกา 4126/2543.

กระดาษคำตอบข้อสอบคัดเลือกเข้าเรียนในสถานศึกษาของทางราชการ เป็นเพียงเอกสารที่ผู้เข้าสอบแข่งขัน จัดทำขึ้นตามหลักเกณฑ์และวิธีการที่สถานศึกษากำหนดขึ้น เพื่อแสดงถึงภูมิความรู้และใช้เป็นเกณฑ์ชี้วัดความรู้ความสามารถของผู้เข้าสอบแข่งขันแต่ละคน โดยนำกระดาษคำตอบและบัญชีคะแนนของแต่ละคนไปพิจารณาเปรียบเทียบกัน เพื่อสรรหาผู้ที่สามารถแสดงภูมิความรู้ได้ดีกว่าผู้อื่นเป็นผู้ผ่านการสอบแข่งขัน กระดาษคำตอบและบัญชีคะแนนของผู้เข้าสอบแข่งขันจึงมิใช่เรื่องราวความเป็นมาที่เกี่ยวกับชีวิตความเป็นอยู่ อันเป็นเรื่องเฉพาะตัวของใจทัก จึงไม่เป็นข้อมูลข่าวสารส่วนบุคคลอันได้รับความคุ้มครอง ตามกฎหมายไม่ให้เปิดเผย

แม้พระราชบัญญัติข้อมูลข่าวสารของราชการ พ.ศ.2540 จะถูกบัญญัติขึ้น ตามแนวคิดเรื่องสิทธิได้รู้¹² (right to know) ก็ตาม แต่ก็มีการรับรองหลักการคุ้มครองข้อมูลส่วนบุคคลตามแนวคิดที่ว่า “การปกปิดข้อมูลส่วนบุคคลเป็นหลักทั่วไป การเปิดเผยข้อยกเว้น” ไว้ด้วย¹³ แต่อย่างไรก็ตาม ขอบเขตการบังคับใช้ในเรื่องนี้ก็คงจำกัดอยู่เพียงเฉพาะข้อมูลข่าวสารส่วนบุคคล ที่อยู่ในความควบคุมดูแลของหน่วยงานของรัฐเท่านั้น

มาตรา 4 แห่งพระราชบัญญัติฉบับนี้ได้ให้คำนิยาม “ข้อมูลข่าวสารส่วนบุคคล” ไว้ว่า “ข้อมูลข่าวสารเกี่ยวกับสิ่งเฉพาะตัวของบุคคล เช่น การศึกษา ฐานะการเงิน ประวัติสุขภาพ ประวัติอาชญากรรม หรือประวัติการทำงาน บรรดาที่มีชื่อของผู้นั้นหรือมีเลขหมาย รหัส หรือสิ่งที่บอกลักษณะอื่นที่ทำให้รู้ตัวผู้那人ได้ เช่น ลายพิมพ์นิ้วมือ แผ่นบันทึกลักษณะเสียงของคนหรือรูปถ่าย และให้หมายความรวมถึงข้อมูลข่าวสารเกี่ยวกับสิ่งเฉพาะตัวของผู้ที่ถึงแก่กรรมแล้วด้วย”

¹²แนวคิดเรื่องสิทธิได้รู้ในพระราชบัญญัติข้อมูลข่าวสารของราชการ พ.ศ.2540 คือ ประชาชนทุกคนสามารถเข้าถึงข้อมูลข่าวสารราชการได้โดยไม่ต้องเป็นผู้มีส่วนได้เสียทราบเท่าที่ข้อมูลข่าวสารนั้นไม่เป็นความลับ กล่าวคือ การเปิดเผยข้อมูลข่าวสารของราชการเป็นหลักทั่วไป การปกปิดเป็นข้อยกเว้น

¹³พระราชบัญญัติข้อมูลข่าวสารของราชการ พ.ศ.2540 มาตรา 24 ได้บัญญัติรับรองไว้ว่า “หน่วยงานของรัฐจะเปิดเผยข้อมูลข่าวสารส่วนบุคคลที่อยู่ในความควบคุมดูแลของตนต่อหน่วยงานของรัฐแห่งอื่นหรือผู้อื่นโดยปราศจากความยินยอมเป็นหนังสือของเจ้าของข้อมูลที่ให้ไว้ล่วงหน้าหรือในขณะนั้นมิได้ เว้นแต่...”

จากความหมายที่ปรากฏในคำนิยาม คณะกรรมการวินิจฉัยการเปิดเผยข้อมูลข่าวสาร¹⁴ จึงได้วินิจฉัยเกี่ยวกับข้อมูลข่าวสารส่วนบุคคลไว้ ดังนี้

บันทึกสรุปประวัติและพฤติกรรมของบุคคล ประวัติอาชญากรรมของบุคคล เป็นข้อมูลข่าวสารส่วนบุคคล (คำวินิจฉัยที่ สค1/2542 และ สค 8/2542) แม้ว่าข้อมูลข่าวสารดังกล่าวจะเป็นข้อมูลข่าวสารส่วนบุคคล “แต่การเปิดเผยข้อมูลข่าวสารดังกล่าวจักเป็นประโยชน์ทั้งต่อหน่วยงานของรัฐ และเป็นประโยชน์ต่อสาธารณะ” ก็สามารถเปิดเผยต่อผู้อุทธรณ์ได้ (คำวินิจฉัยที่ สค1/2542)

คำร้องขอทำสิ่งล่วงล้ำลำน้ำ ลำเนาไหลที่ดินและลำเนาแบบแปลนทำเทียบเรือที่มีผู้ขออนุญาตต่อกรมเจ้าท่า ไม่ใช่ข้อมูลที่เกี่ยวข้องกับสิ่งเฉพาะตัวของบุคคลผู้ยื่นคำขอ (คำวินิจฉัยที่ สค17/2543) แต่การเปิดเผยกรรมสิทธิ์ในที่ดินหรือโฉนดที่ดินของบุคคลใดเป็นการเปิดเผยข้อมูลข่าวสารส่วนบุคคล ซึ่งเป็นการรุกรานสิทธิส่วนบุคคล (คำวินิจฉัยที่ สค18/2543)

ข้อมูลเกี่ยวกับการรับนักเรียนเข้าเรียนเพราะผู้ปกครองเป็นผู้มีอุปการคุณของโรงเรียน ผู้สนับสนุนโครงการ ผู้ที่มีความสัมพันธ์พิเศษกับทางโรงเรียน โดยไม่มีการบ่งบอกให้ทราบเป็นเฉพาะตัวบุคคล หรือสิ่งที่บอกลักษณะอื่นที่ทำให้รู้ตัวบุคคล แม้ว่าข้อมูลข่าวสารดังกล่าวจะเป็นข้อมูลข่าวสารเกี่ยวกับเอกชน แต่ก็มีใช่ข้อมูลข่าวสารส่วนบุคคล ดังนั้น การที่มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์ อ้างว่าการเปิดเผยข้อมูลดังกล่าวจะเป็นการละเมิดสิทธิส่วนบุคคลจึงฟังไม่ขึ้น (คำวินิจฉัยที่ สค35/2543)

การเปิดเผยข้อมูลข่าวสารเกี่ยวกับสถานที่ทำงานและที่อยู่ของลูกหนี้ตามคำพิพากษา ของศาลเป็นการเปิดเผยข้อมูลข่าวสารส่วนบุคคล แต่โดยที่ประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ว่า เจ้าหน้าที่มีสิทธิที่จะให้ชำระหนี้ของตนจากทรัพย์สินของลูกหนี้จนสิ้นเชิง เจ้าหน้าที่จึงมีสิทธิที่จะทราบข้อมูลดังกล่าว (คำวินิจฉัยที่ สค32/2545)

¹⁴พระราชบัญญัติข้อมูลข่าวสารของราชการ พ.ศ.2540 มาตรา 35 วรรคหนึ่งบัญญัติให้มีคณะกรรมการวินิจฉัยการเปิดเผยข้อมูลข่าวสารสาขาต่างๆ ตามความเหมาะสมซึ่งคณะรัฐมนตรีแต่งตั้งตามข้อเสนอของคณะกรรมการ มีอำนาจหน้าที่พิจารณาวินิจฉัยอุทธรณ์คำสั่ง ไม่แก้ไขเปลี่ยนแปลงหรือลบข้อมูลข่าวสารส่วนบุคคล ตามมาตรา 25

2.3.2 ความหมายของการคุ้มครองข้อมูลข่าวสารส่วนบุคคลในกฎหมายต่างประเทศ¹⁵

2.3.2.1 ประเทศเยอรมนี

กฎหมายที่เกี่ยวกับการคุ้มครองข้อมูลส่วนบุคคล ได้แก่ กฎหมายว่าด้วยการคุ้มครองข้อมูลข่าวสาร (Bundesdatenschutzgesetz BDSG 1990) มาตรา 3 ได้ให้คำนิยามคำว่า "ข้อมูลเกี่ยวกับบุคคล" หมายถึง ข้อมูลอันใดอันหนึ่งที่เกี่ยวข้องกับเรื่องส่วนบุคคลของบุคคลธรรมดาใดบุคคลหนึ่ง หรือบุคคลธรรมดาที่อาจจะระบุตัวได้

นอกจากนี้ มาตรา 30 แห่งกฎหมายวิธีปฏิบัติราชการทางปกครอง (Verwaltungsverfahrensgesetz VwVfG 1976) ยังได้กล่าวถึง "ข้อมูลส่วนบุคคล" ไว้ว่า หมายรวมถึงข้อมูลส่วนบุคคลอื่นๆ เช่น ข้อมูลส่วนบุคคลตาม "กฎหมายเกี่ยวกับสุขภาพของบุคคล ข้อมูลเกี่ยวกับเรื่องความสัมพันธ์ภายในครอบครัว ข้อมูลเกี่ยวกับเรื่องทรัพย์สินและอาชีพของบุคคล ข้อมูลเกี่ยวกับความลับในทางธุรกิจต่างๆ เป็นต้น

2.3.2.2 ประเทศอังกฤษ

พระราชบัญญัติคุ้มครองข้อมูลส่วนบุคคล (Data Protection Act 1998) ได้นิยามความหมายของข้อมูลส่วนบุคคล (Personal data) ไว้ว่า หมายถึง ข้อมูลที่เกี่ยวข้องกับบุคคลที่ยังมีชีวิตอยู่ซึ่งสามารถบ่งชี้ตัวบุคคลได้

1) จากข้อมูลนั่นเอง

2) จากข้อมูลนั่นเองและข้อมูลอื่นๆ ที่อยู่ในความครอบครองของผู้ควบคุมดูแลข้อมูล (Data Controller) หรือยังมีได้อยู่ในความครอบครองของผู้ควบคุมดูแลข้อมูล แต่มีความเป็นไปได้ที่ผู้ควบคุมดูแลข้อมูลจะได้ข้อมูลนั้นมาอยู่ในความครอบครองในอนาคต

ทั้งนี้ รวมถึงข้อมูลเกี่ยวกับการแสดงความคิดเห็นเกี่ยวกับตัวบุคคลธรรมดา และการแสดงเจตนาของผู้ควบคุมดูแลข้อมูลหรือบุคคลอื่นที่เกี่ยวข้องกับบุคคลธรรมดานั้นด้วย

2.3.2.3 ประเทศอิตาลี

พระราชบัญญัติการคุ้มครองข้อมูลส่วนบุคคล และ ข้อมูลอื่นๆ ที่เกี่ยวข้องกับกระบวนการคุ้มครองข้อมูลส่วนบุคคล (Protection of individuals and other subjects with regard to the processing of personal data Act no. 675 of 31.12.1996) เป็นกฎหมายคุ้มครองข้อมูลส่วนบุคคลของประเทศอิตาลี ได้นิยามความหมายของ "ข้อมูลส่วนบุคคล" ไว้หมายความว่า

¹⁵กิตติพงศ์ กุลธรรมวงศ์. การคุ้มครองข้อมูลข่าวสารส่วนบุคคลในระบบกฎหมายไทย : ปัญหาและแนวทางการแก้ไข, (กรุงเทพฯ: มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์, 2549), หน้า 138 -204.

ข้อความที่มีความสัมพันธ์กับบุคคลธรรมดาหรือนิติบุคคล องค์กร สมาคม และสามารถระบุถึงบุคคลหรือหน่วยงานเหล่านั้นได้ ไม่ว่าจะโดยตรงหรือโดยอ้อม เช่น การอ้างอิงข้อความอื่นๆ กับหมายเลขบัตรสำคัญประจำตัว

2.3.2.4 ประเทศฝรั่งเศส

รัฐบัญญัติที่ 78-17 ลงวันที่ 6 มกราคม 1978 ว่าด้วยระบบข้อมูลสารสนเทศ (แฟ้มข้อมูล) และเสรีภาพ เป็นกฎหมายคุ้มครองข้อมูลส่วนบุคคลของฝรั่งเศส โดยกฎหมายได้ให้ความคุ้มครอง "ข้อมูลที่ระบุชื่อ" ซึ่งหมายถึง ข้อมูลต่างๆ ที่แสดงถึงลักษณะประจำตัวของบุคคลธรรมดาที่เกี่ยวข้องกับข้อมูลนั้นๆ ไม่ว่าจะโดยทางตรงหรือทางอ้อม ไม่ว่าจะได้กระทำในรูปแบบใดและไม่ว่าระบบข้อมูลจะได้จัดทำขึ้น โดยบุคคลธรรมดาหรือนิติบุคคล (มาตรา 4)

2.3.2.5 ประเทศสหรัฐอเมริกา

พระราชบัญญัติข้อมูลส่วนบุคคล (Privacy Act 1974) ได้กำหนดคำนิยาม "ข้อมูลส่วนบุคคล" ไว้ในมาตรา 552a ว่า "ข้อมูล" หมายถึง รายการหรือข้อมูลต่างๆ ที่เกี่ยวกับบุคคลหนึ่งซึ่งอยู่ในความครอบครองของหน่วยงานของรัฐ ทั้งนี้ รวมถึงข้อมูลเกี่ยวกับการศึกษา สถานะการเงิน ประวัติทางการแพทย์ และประวัติการกระทำความผิดทางอาญา หรือประวัติการประกอบวิชาชีพของบุคคลนั้น และซึ่งปรากฏชื่อของบุคคลนั้น หรือเลขหมายประจำตัว รหัส หรือสิ่งบอกลักษณะอื่นที่ทำให้รู้ตัวผู้นั้น เช่น ลายพิมพ์นิ้วมือ หรือแผ่นบันทึกลักษณะเสียง หรือรูปถ่าย เป็นต้น

2.3.3 ประเภทและองค์ประกอบของข้อมูลส่วนบุคคล

2.3.3.1 ข้อมูลส่วนบุคคลทั่วไป (Normal data หรือ Non Sensitive data)
เช่น ชื่อ ที่อยู่ เพศ อายุ อาชีพ เป็นต้น

2.3.3.2 ข้อมูลส่วนบุคคลที่ต้องให้ความสำคัญเป็นพิเศษ (Sensitive data)
กล่าวคือ เป็นข้อมูลที่เกี่ยวข้องกับเชื้อชาติ เผ่าพันธุ์ สถานะทางการเงิน ความเชื่อในลัทธิศาสนา หรือปรัชญา พฤติกรรมทางเพศ ประวัติอาชญากรรม ประวัติสุขภาพ หรือข้อมูลอื่นใดที่กระทบความรู้สึกของผู้อื่น หรือประชาชนตามที่คณะกรรมการคุ้มครองข้อมูลส่วนบุคคลกำหนด

นอกจากนี้ ตามความเห็นในทางวิชาการทั้งของประเทศไทยและของต่างประเทศ ยังสามารถแยกองค์ประกอบของ "ข้อมูลส่วนบุคคล" ออกเป็น 2 องค์ประกอบอีกด้วย¹⁶ คือ องค์ประกอบด้านเนื้อหา และองค์ประกอบด้านรูปแบบ

1) องค์ประกอบด้านเนื้อหา ประกอบด้วย

(1) ข้อมูลข่าวสารเกี่ยวกับสิ่งเฉพาะตัวของบุคคล เช่น ชื่อ ที่อยู่ เพศ อาชีพ (บางประเทศไม่ถือว่าเป็นข้อมูลส่วนบุคคล)

(2) ข้อมูลที่บ่งบอกให้รู้ตัวผู้นั้น เช่น รหัส หรือเลขประจำตัว ลักษณะทางกายภาพ เช่น ลายพิมพ์นิ้วมือ หรือรหัส DNA หรือสิ่งที่บ่งชี้เป็นอย่างอื่น เช่น e-mail address เป็นต้น

(3) ข้อมูลที่เป็นความลับของบุคคล เช่น เชื้อชาติ ประวัติทางวินัย ประวัติทางการแพทย์ หรือสุขภาพอนามัย ประวัติอาชญากรรม ข้อมูลทางการเงินและหนี้สิน ข้อมูลเชิงทัศนคติของบุคคล เช่น ความเชื่อทางการเมือง การปกครอง การนับถือศาสนา เป็นต้น

2) องค์ประกอบด้านรูปแบบ ประกอบด้วย

(1) องค์การที่เป็นผู้จัดเก็บและรวบรวมข้อมูลส่วนบุคคล ซึ่งอาจเป็นองค์การของรัฐหรือเอกชนก็ได้

(2) วิธีการ ช่องทาง หรือสื่อหรือสิ่งที่สื่อความหมายให้รู้เรื่องราวข้อมูลส่วนบุคคล ไม่ว่าจะการสื่อความหมายนั้นจะทำได้โดยสภาพของสิ่งนั้นเอง หรือโดยผ่านวิธีการใดๆ และไม่ว่าจะได้จัดทำไว้ในรูปของเอกสาร แฟ้ม รายงาน หนังสือ แผนผัง แผนที่ ภาพวาด ภาพถ่าย ฟิล์ม การบันทึกภาพหรือเสียง การบันทึก โดยเครื่องคอมพิวเตอร์ หรือวิธีอื่นใดที่ทำให้สิ่งที่บันทึกไว้ปรากฏได้

เรย์มอนด์ วาร์ค (Raymond Wacks) ให้นิยามว่า "ข้อมูลส่วนบุคคล" ประกอบด้วยข้อเท็จจริงต่างๆ การติดต่อสื่อสารหรือความคิดเห็นซึ่งเกี่ยวข้องกับบุคคลหนึ่งและเป็นที่คาดหมายได้อย่างมีเหตุผลว่าบุคคลนั้นถือเป็นเรื่องส่วนตัวหรือเป็นเรื่องที่อ่อนไหวและต้องการที่จะปกปิดหรืออย่างน้อยที่สุดก็จำกัดการจำกัดการใช้หรือการเผยแพร่เรื่องเช่นนั้น

เดวิด ไอ เบนบริดจ์ (David I Bainbridge) ได้ให้คำนิยามไว้ตรงกับคำนิยามพระราชบัญญัติการคุ้มครองข้อมูลส่วนบุคคล (Data Protection Act 1984) ของประเทศอังกฤษว่าหมายถึง ข้อมูลซึ่งประกอบไปด้วยข่าวสารเกี่ยวกับการดำเนินชีวิตส่วนตัวของบุคคลซึ่งสามารถแสดงให้เห็นได้จากข้อมูลข่าวสารนั่นเอง (หรือจากข้อมูลข่าวสารอื่นที่อยู่ในความครอบครองของ

¹⁶ สันธาน ชันทมณี และดำรง ทรัพย์ผล, รายงานส่วนบุคคล การฝึกอบรมหลักสูตร กฎหมายคุ้มครองอิเล็กทรอนิกส์มหาวิทยาลัยลอนดอน, (รายงานกฎหมายคุ้มครองข้อมูลส่วนบุคคล, 2552), หน้า 10.

ผู้ใช้ข้อมูล) รวมถึงการแสดงออกซึ่งความคิดเห็นใดๆของบุคคลแต่จะไม่มีเครื่องบ่งชี้ใดๆที่แสดงถึงเจตนาของผู้ใช้ข้อมูลเกี่ยวกับบุคคลนั้น (มาตรา 1 (3))

กิตติพันธ์ เกียรติสุนทร ได้ให้คำนิยามไว้ว่าข้อมูลส่วนบุคคลได้แก่ ชื่อที่อยู่ประวัติครอบครัวรูปภาพถ่ายประวัติทางการศึกษาข้อมูลทางการแพทย์การเงินบันทึกประวัติการทำงานข้อมูลทางภาษีอากรประวัติอาชญากรข้อมูลทางสถิติเป็นต้นซึ่งจะเห็นได้ว่าข้อมูลส่วนบุคคลคือเรื่องที่เกี่ยวข้องกับตัวบุคคลนั้นนั่นเอง¹⁷

ขึ้นอาร์ มาลีประเสริฐ สรุปความหมายว่าข้อมูลส่วนบุคคลนั้นคือ เรื่องราวข่าวสารที่เกี่ยวกับความเป็นตัวตนของบุคคลผู้นั้นนั่นเองเมื่อพิจารณาความหมายของ "ข้อมูลส่วนบุคคล" แล้วจะเห็นว่าข้อมูลส่วนบุคคลนั้นประกอบด้วยลักษณะสำคัญ 2 ประการคือ

(1) องค์ประกอบด้านคุณสมบัติของข้อมูลหมายความว่าข้อมูลนั้นจะต้องมีลักษณะเป็นเรื่องส่วนตัว (Personal matter) โดยเจ้าของข้อมูลได้คาดหมายอย่างมีเหตุผลด้วยว่าเรื่องนั้นมีลักษณะเป็นเรื่องส่วนตัวของเขาเช่นเรื่องเกี่ยวกับกิจกรรมทางเพศ เป็นต้น

(2) องค์ประกอบด้านการใช้ข้อมูลหมายความว่านอกจากข้อมูลจะต้องเป็นเรื่องส่วนตัวของบุคคลใดแล้วจะต้องเป็นเรื่องที่บุคคลนั้น คาดหมายอย่างมีเหตุผลด้วยว่าต้องการที่จะปกปิดหรืออย่างน้อยที่สุดก็จำกัดการเก็บการใช้หรือการเผยแพร่ข้อมูลเช่นนั้น

สรุปได้ว่า การคุ้มครองข้อมูลส่วนบุคคลที่ไม่เปิดเผย หมายถึง ข้อมูลส่วนบุคคลที่มีผลกระทบกระเทือนต่อความรู้สึกของบุคคลที่ต้องการรักษาข้อมูลส่วนตัวของตนเอง และมีความเสี่ยงที่จะเกิดความเสียหายต่อบุคคลนั้นๆ หากมีการนำข้อมูลส่วนบุคคลที่ไม่เปิดเผยไปใช้ในการที่ผิด ซึ่งข้อมูลส่วนบุคคลที่ไม่เปิดเผยนั้น ล้วนแล้วแต่เป็นข้อมูลที่เป็นความลับที่เจ้าของข้อมูลไม่ต้องการให้มีผู้ใดทราบหรือรับรู้ถึงข้อมูลดังกล่าว เพราะอาจจะส่งผลถึงหน้าที่การทำงานของตนเองได้

2.4 พัฒนาการกฎหมายของไทยและต่างประเทศ

กฎหมายเกี่ยวกับการคุ้มครองข้อมูลส่วนบุคคล มีพัฒนาการเปลี่ยนแปลงและแก้ไขมาแต่ยาวนาน เพื่อให้การบังคับใช้กฎหมาย มีพัฒนาการให้ทันต่อสภาวการณ์เปลี่ยนแปลง

¹⁷ วัชรพงษ์ บึงไกร, การเปิดเผยข้อมูลส่วนบุคคลตามพระราชบัญญัติข้อมูลข่าวสารของราชการพ.ศ.2540, (วิทยานิพนธ์นิติศาสตรมหาบัณฑิต จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย, 2543), หน้า 34.

ของสังคมที่มีการล่วงละเมิดข้อมูลส่วนบุคคลมากขึ้นเรื่อยๆ ซึ่งประเทศไทยและต่างประเทศ มีพัฒนาการกฎหมาย ดังต่อไปนี้

2.4.1 พัฒนาการในประเทศไทย

พัฒนาการของการคุ้มครองข้อมูลข่าวสารส่วนบุคคลในประเทศไทย แบ่งออกเป็น 3 ยุค ดังนี้

ยุคแรก การคุ้มครองข้อมูลข่าวสารส่วนบุคคลแบบดั้งเดิม

ยุคที่สอง การคุ้มครองข้อมูลข่าวสารส่วนบุคคลตั้งแต่วันที่ 24 มิถุนายน พ.ศ. 2475 จนถึงก่อนหน้าประกาศใช้รัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พ.ศ. 2540

ยุคที่สาม การคุ้มครองข้อมูลข่าวสารส่วนบุคคลตามรัฐธรรมนูญปัจจุบัน

รัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย มาตรา 35 ให้ความคุ้มครองสิทธิความเป็นอยู่ส่วนตัวของประชาชนไว้ แต่ในปัจจุบันประเทศไทยกลับยังไม่มีกฎหมายคุ้มครองข้อมูลส่วนบุคคล ในลักษณะที่เป็นกฎหมายทั่วไปที่วางหลักการที่เกี่ยวข้องกับการเก็บรวบรวมการใช้ และการเปิดเผยข้อมูลส่วนบุคคล มีแต่เพียงกฎหมายคุ้มครองเฉพาะเรื่อง เช่น พระราชบัญญัติ ข้อมูลข่าวสารของราชการ พ.ศ. 2540 หรือพระราชบัญญัติการประกอบธุรกิจข้อมูลเครดิต พ.ศ. 2545 เท่านั้น ซึ่งยังไม่เพียงพอเมื่อพิจารณาถึงปริมาณและความหลากหลายของข้อมูลส่วนบุคคลที่อยู่ในภาคธุรกิจต่างๆ เช่น ข้อมูลในธนาคารพาณิชย์ ข้อมูลของลูกค้าจ้าง หรือพนักงาน ในบริษัท ประวัติเวชระเบียนในโรงพยาบาลเอกชน ข้อมูลที่กรอกเพื่อสมัครเป็นสมาชิกของบริษัท หรือห้างร้านต่างๆ เป็นต้น ด้วยเหตุนี้ จึงจำเป็นต้องมีกฎหมายคุ้มครองข้อมูลส่วนบุคคล (Personal Data Protection) เพื่อให้การคุ้มครองสิทธิและเสรีภาพส่วนบุคคลเกิดขึ้นจริงต่อประชาชน อันจะเป็นประโยชน์ทั้งต่อปัจเจกบุคคลเอง และต่อการยอมรับในระดับสากล¹⁸

เมื่อพิจารณาวิเคราะห์ถึงการคุ้มครองข้อมูลส่วนบุคคลตามกฎหมายไทย ก่อนหน้าที่จะได้มีบทบัญญัติรับรองคุ้มครองสิทธิเสรีภาพนี้ในรัฐธรรมนูญ หรือการตราเป็นบทกฎหมายเฉพาะนั้นต้องถือว่าเป็นการคุ้มครองตามประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ และประมวลกฎหมายอาญาเป็นหลัก ซึ่งเป็นการคุ้มครองข้อมูลข่าวสารส่วนบุคคลที่มีลักษณะเก่าแก่ ในกฎหมายไทย โดยเป็นการคุ้มครองสิทธิในลักษณะของ “การแก้ไขเยียวยา” เมื่อเกิดความเสียหายต่อสิทธิความเป็นส่วนตัวของบุคคลขึ้นแล้ว โดยปรากฏให้เห็นเป็นทั้งคดีแพ่งและคดีอาญา

¹⁸ คุปต์ พันธุ์หินกอง, รายงานสรุปและวิเคราะห์ร่างพระราชบัญญัติคุ้มครองข้อมูลส่วนบุคคล พ.ศ. (กรุงเทพฯ: โครงการปรับปรุงกระบวนการนิติบัญญัติของประเทศไทย เพื่อส่งเสริมการมีส่วนร่วมของประชาชน, 2555), หน้า 3.

ที่ขึ้นสู่ศาลสถิตยุติธรรมเป็นผู้พิจารณา ซึ่งเป็นการปกป้องสิทธิของเอกชนแต่ละบุคคล เป็นการส่วนตัวซึ่งการคุ้มครองในลักษณะนี้ก็ยังคงดำเนินการมาอยู่ถึงปัจจุบันนี้¹⁹

สิทธิในความเป็นอยู่ส่วนตัวในประเทศไทยได้รับการคุ้มครองตามบทบัญญัติกฎหมายที่บุคคลจะใช้อ้างอิงเพื่อคุ้มครองสิทธิดังกล่าวตามกฎหมายแพ่งในมาตรา 420 มาตรา 422 และมาตรา 423 ซึ่งบัญญัติว่า

มาตรา 420 “ผู้ใดจงใจหรือประมาทเลินเล่อ ทำต่อบุคคลอื่นโดยผิดกฎหมาย ให้เขาเสียหายถึงแก่ชีวิตก็ดี แก่ร่างกายก็ดี อนามัยก็ดี เสรีภาพก็ดี ทรัพย์สินหรือสิทธิอย่างหนึ่ง อย่างใดก็ดี ท่านว่าผู้นั้นทำละเมิดจำต้องใช้ค่าสินไหมทดแทนเพื่อการนั้น”

มาตรา 422 “ถ้าความเสียหายเกิดแต่การฝ่าฝืนบทบังคับแห่งกฎหมายใด อันมีที่ประสงค์เพื่อจะปกป้องบุคคลอื่นๆ ผู้ใดทำการฝ่าฝืนเช่นนั้น ท่านให้สันนิษฐานไว้ก่อนว่าผู้นั้น เป็นผู้ผิด”

มาตรา 423 “ผู้ใดกล่าวหรือโฆษณาแพร่หลายซึ่งข้อความอันฝ่าฝืนต่อความจริง เป็นที่เสียหายแก่ชื่อเสียงหรือเกียรติคุณของบุคคลอื่นก็ดี หรือเป็นที่เสียหายแก่ทางทำมาหาได้หรือทาง เจริญของเขาโดยประการอื่นก็ดี ท่านว่าผู้นั้นจะต้องใช้ค่าสินไหมทดแทนให้แก่เขาเพื่อความเสียหาย อย่างใดๆอันเกิดแต่การนั้น แม้ทั้งเมื่อตนมิได้รู้ว่าการนั้นไม่จริง แต่หากควรจะรู้ได้

ผู้ใดส่งข่าวสารอันตนมิได้รู้ว่าเป็นความจริง หากว่าตนเองหรือผู้รับข่าวสารนั้น มีทางได้เสียโดยชอบในการนั้นด้วยแล้ว ท่านว่าเพียงที่ส่งข่าวสารเช่นนั้นหาทำให้ผู้นั้นต้องรับผิดชอบ ใช้ค่าสินไหมทดแทนไม่”

โดยบทบัญญัติดังกล่าวเป็นเรื่องของความรับผิดชอบละเมิดในทางแพ่ง ซึ่งเป็นกรณี ที่บุคคลหนึ่งได้ล่วงสิทธิบุคคลอื่น จนก่อให้เกิดความเสียหายขึ้นในเกียรติยศชื่อเสียง หรือสิทธิ อย่างหนึ่งอย่างใดที่เป็นประโยชน์ซึ่งกฎหมายรับรองและคุ้มครองให้

สำหรับทางกฎหมายอาญา ก็มีการบัญญัติอย่างชัดเจนในการคุ้มครองข้อมูล ข่าวสารส่วนบุคคลในลักษณะของบทกำหนดการกระทำความผิดที่เกี่ยวกับสิทธิความเป็นส่วนตัว ซึ่งเป็นความผิดตามกฎหมายอาญา ฐานเปิดเผยความลับ ในมาตรา 322 มาตรา 323 ซึ่งบัญญัติ ว่า

มาตรา 322 “ผู้ใดเปิดเผยหรือเอาจดหมาย โทรเลข หรือเอกสารใดๆ ซึ่งปิดผนึก ของผู้อื่นไป เพื่อล่วงรู้ข้อความก็ดี เพื่อนำข้อความในจดหมาย โทรเลขหรือเอกสารเช่นนั้นออก

¹⁹ กิตติพงศ์ กมลธรรมวงศ์, การคุ้มครองข้อมูลข่าวสารส่วนบุคคลในระบบกฎหมายไทย: ปัญหาและแนวทางแก้ไข, หน้า 219.

เปิดเผยก็ดี ถ้าการกระทำนั้นน่าจะเกิดความเสียหายแก่ผู้หนึ่งผู้ใด ต้องระวางโทษจำคุกไม่เกินหกเดือน หรือปรับไม่เกินหนึ่งพันบาท หรือทั้งจำทั้งปรับ”

มาตรา 323 “ผู้ใดล่วงรู้หรือได้มาซึ่งความลับของผู้อื่นโดยเหตุที่เป็นเจ้าพนักงานผู้มีหน้าที่โดยเหตุที่ประกอบอาชีพเป็นแพทย์ เกษัตริกร คนจำหน่ายยา นางผดุงครรภ์ ผู้พยาบาล นักบวช หมอความ ทนายความหรือผู้สอบบัญชี หรือโดยเหตุที่เป็นผู้ช่วยในการประกอบอาชีพนั้น แล้วเปิดเผยความลับนั้นในประการที่น่าจะเกิดความเสียหายแก่ผู้หนึ่งผู้ใด ต้องระวางโทษจำคุกไม่เกินหกเดือน หรือปรับไม่เกินหนึ่งพันบาท หรือทั้งจำทั้งปรับ

ผู้รับการศึกษาอบรมในอาชีพดังกล่าวในวรรคแรก เปิดเผยความลับของผู้อื่นอันตนได้ล่วงรู้หรือได้มาในการศึกษาอบรมนั้นในประการที่น่าจะเกิดความเสียหายแก่ผู้หนึ่งผู้ใด ต้องระวางโทษเช่นเดียวกัน”

หากพิจารณาถึงบทบัญญัติที่ปรากฏในเรื่องการคุ้มครองข้อมูลข่าวสารส่วนบุคคล ทั้งที่อยู่ในประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ของไทย และประมวลกฎหมายอาญานั้นจะพบลักษณะของการคุ้มครองที่สำคัญ ดังนี้²⁰

1) การคุ้มครองในทางกฎหมายแพ่งของไทย ยังไม่มีลักษณะของการบัญญัติด้วยถ้อยคำที่ชัดเจนถึงการคุ้มครองข้อมูลข่าวสารส่วนบุคคลโดยเฉพาะเป็นเรื่องๆ แต่กล่าวอย่างรวมๆ ไว้ในสิทธิของบุคคลที่ได้รับความคุ้มครอง หากมีบุคคลอื่นก่อให้เกิดความเสียหายขึ้น

2) การคุ้มครองในการกฎหมายอาญา ก็ปรากฏเฉพาะการคุ้มครองในเรื่องการเปิดเผยข้อมูลข่าวสารใน 2 ลักษณะคือ

2.1 การเปิดเผยข้อมูลข่าวสารในการติดต่อสื่อสารระหว่างบุคคล

2.2 การเปิดเผยความลับ โดยพนักงาน หรือบุคคลที่ได้ข้อมูลนั้นมาในทางประกอบวิชาชีพอย่างใดอย่างหนึ่ง หรือเป็นผู้ศึกษาในสาขาวิชาชีพนั้น เช่นเป็นแพทย์ เกษัตริกร พยาบาลผดุงครรภ์ พยาบาล นักบวช ทนายความหรือผู้สอบบัญชี

การเปิดเผยทั้งสองกรณีนั้นก็ต้องก่อให้เกิดความเสียหายแก่บุคคลเจ้าของข้อมูลด้วย จึงจะถือว่าเป็นความผิดครบองค์ประกอบความผิดในทางกฎหมายอาญา

ปัจจุบันการคุ้มครองข้อมูลข่าวสารส่วนบุคคลในส่วนของทางราชการ ปรากฏพระราชบัญญัติข้อมูลข่าวสารของราชการ พ.ศ. 2540 ซึ่งเป็นกฎหมายหลักที่วางหลักเกณฑ์ทั่วไปให้หน่วยงานของรัฐยึดถือปฏิบัติ ต่อมาคณะรัฐมนตรีได้มีมติเมื่อวันที่ 15 ธันวาคม 2541 เห็นชอบหลักการโครงการพัฒนากฎหมายเทคโนโลยีสารสนเทศที่กระทรวงวิทยาศาสตร์ เทคโนโลยีและ

²⁰ เรื่องเดียวกัน, หน้า 221.

สิ่งแวดลอมเสนอดำเนินการ และมอบให้กระทรวงวิทยาศาสตร์ฯ เป็นศูนย์กลางดำเนินการและประสานงานระหว่างหน่วยงานต่างๆ ที่กำลังดำเนินการจัดทำกฎหมายเทคโนโลยีสารสนเทศและกฎหมายอื่นๆ ที่เกี่ยวข้องด้วยซึ่งกฎหมายคุ้มครองข้อมูลส่วนบุคคลเป็นหนึ่งในกฎหมายที่กว้างขึ้น

ในเดือนธันวาคม 2544 กระทรวงวิทยาศาสตร์ เทคโนโลยีและสิ่งแวดล้อม ได้มีหนังสือถึงเลขาธิการคณะรัฐมนตรี เสนอร่างพระราชบัญญัติว่าด้วยการคุ้มครองข้อมูลส่วนบุคคล พ.ศ. เพื่อนำเสนอคณะรัฐมนตรี หลังจากนั้นในเดือนตุลาคม 2545 ได้มีการปรับปรุงโครงสร้างกระทรวง ทบวง กรม โดยมีการจัดตั้งกระทรวงเทคโนโลยีสารสนเทศ และการสื่อสาร ขึ้น ทำให้งานเกี่ยวกับการยกร่างพระราชบัญญัติคุ้มครองข้อมูลส่วนบุคคล อยู่ในความรับผิดชอบของกระทรวงเทคโนโลยีสารสนเทศและการสื่อสาร โดยมีศูนย์เทคโนโลยีอิเล็กทรอนิกส์และคอมพิวเตอร์แห่งชาติ (เนคเทค) เป็นผู้รับผิดชอบ และได้มีการจัดตั้งคณะกรรมการเฉพาะกิจร่างกฎหมายเกี่ยวกับการคุ้มครองข้อมูลส่วนบุคคล ซึ่งสถานะในปัจจุบันของร่างพระราชบัญญัติคุ้มครองข้อมูลส่วนบุคคล พ.ศ. ... คือ อยู่ในระหว่างการพิจารณาของคณะกรรมการกฤษฎีกา โดยเจตนารมณ์ของร่างพระราชบัญญัติคุ้มครองข้อมูลส่วนบุคคล มีเจตนารมณ์เพื่อให้ความคุ้มครองข้อมูลส่วนบุคคล โดยการกำหนดหลักเกณฑ์การเก็บรวบรวม ใช้ และเปิดเผย ข้อมูลส่วนบุคคลที่อยู่ในความครอบครองของหน่วยงานเอกชน ให้เป็นไปตามที่กฎหมายบัญญัติรวมทั้งกำหนดกลไกในการกำกับดูแล เพราะความก้าวหน้าทางเทคโนโลยีในปัจจุบันทำให้มีการละเมิดข้อมูลส่วนบุคคลได้ง่าย สะดวก และรวดเร็ว

2.4.2 พัฒนาการในต่างประเทศ

นับจากช่วงทศวรรษที่ 1960 และ 1970 ซึ่งการให้ความคุ้มครองสิทธิความเป็นส่วนตัวเพิ่มความสำคัญมากขึ้น อันเป็นผลมาจากความก้าวหน้าของเทคโนโลยีสารสนเทศ (Information Technology) โดยเฉพาะประสิทธิภาพในการประมวลผลและสืบค้นข้อมูลของระบบคอมพิวเตอร์ ทำให้จำเป็นต้องมีกฎเกณฑ์ที่ใช้บังคับควบคุมเกี่ยวกับการเก็บรวบรวมและการดำเนินการต่างๆ เกี่ยวกับข้อมูลส่วนบุคคล นำไปสู่การสร้างกฎหมายทั้งในระดับระหว่างประเทศซึ่งได้กำหนดแนวทางหรือหลักเกณฑ์สำคัญๆ เพื่อให้ประเทศภาคีสมาชิกได้ตรากฎหมาย

ภายในเพื่อให้ความคุ้มครองความเป็นส่วนตัวขั้นใช้บังคับ และในระดับก็ได้มีการพัฒนา มาเรื่อย ๆ²¹ ดังนี้

2.4.2.1 กฎหมายระหว่างประเทศ²²

1) องค์การพัฒนาและความร่วมมือทางเศรษฐกิจและการพัฒนา (The Organization for Economic Cooperation and Development: OECD) ได้จัดทำ Guidelines Governing the Protection of Privacy and Transborder Data Flows of Personal Data เมื่อปี ค.ศ.1980

การคุ้มครองข้อมูลส่วนบุคคลที่ OECD ได้วางหลักเกณฑ์หรือ แนวทางไว้เมื่อปี ค.ศ.1980 ก็เพื่อให้มีการคุ้มครองข้อมูลส่วนบุคคลขึ้นอย่างเป็นรูปธรรมและเป็นหลักเกณฑ์ที่ประเทศส่วนใหญ่ให้การยอมรับ ซึ่งภายใต้ Guidelines ฉบับนี้ได้กลายเป็นที่ยอมรับกันโดยทั่วไปว่าเป็นหลักเกณฑ์พื้นฐานเกี่ยวกับการคุ้มครองข้อมูลส่วนบุคคลที่สำคัญ ซึ่งประเทศส่วนใหญ่ในโลกต่างรับและนำไปบัญญัติเป็นกฎหมายภายในของตน ทั้งนี้ หลักการ ให้ความคุ้มครองข้อมูลส่วนบุคคลของ OECD มีสาระสำคัญโดยสังเขป คือ

1.1 หลักข้อจำกัดในการเก็บรวบรวมข้อมูล (Collection Limitation Principle) ควรกำหนดหลักเกณฑ์เกี่ยวกับข้อจำกัดในการเก็บรวบรวมข้อมูลส่วนบุคคล โดยข้อมูลดังกล่าวจะต้องได้มาโดยชอบด้วยกฎหมายและเหมาะสม และภายใต้การรับรู้ หรือยินยอมของผู้เป็นเจ้าของข้อมูล

1.2 หลักคุณภาพของข้อมูล (Data Quality Principle) ข้อมูลส่วนบุคคลที่จัดเก็บจะต้องเป็นไปตามวัตถุประสงค์ที่จะนำไปใช้และอาจขยายออกไปได้ เท่าที่จำเป็นตามวัตถุประสงค์ที่จัดเก็บ อีกทั้งข้อมูลที่จัดเก็บต้องมีความถูกต้อง

1.3 หลักการกำหนดวัตถุประสงค์ในการจัดเก็บ (Purpose Specification Principle) ต้องกำหนดวัตถุประสงค์ในการเก็บรวบรวมข้อมูลไว้ให้ชัดเจนในขณะ เวลาที่มีการรวบรวมข้อมูลและการนำไปใช้ก็ต้องเป็นไปตามวัตถุประสงค์ที่จัดเก็บด้วยหรือ ตามวัตถุประสงค์อื่นๆ ที่ไม่ขัดแย้งกับวัตถุประสงค์ในการจัดเก็บและจะต้องมีการกำหนดไว้ ให้ชัดเจนทุกครั้งที่มีการเปลี่ยนแปลงวัตถุประสงค์

²¹ ทวีเกียรติ ดุริยะประพันธ์, ปัญหาและการบังคับใช้กฎหมายเกี่ยวกับคุ้มครอง ข้อมูลส่วนบุคคล, (เอกสารวิชาการส่วนบุคคล หลักสูตรผู้พิพากษาศาลชั้นต้น, 2547), หน้า 9.

²² สุรางคณา แก้วจาง, กฎหมายคุ้มครองข้อมูลส่วนบุคคล, (กรุงเทพฯ: ม.ป.ท. ,2543), หน้า 4-5.

1.4 หลักข้อจำกัดในการนำไปใช้ (Use Limitation Principle) ข้อมูลส่วนบุคคลจะต้องไม่นำไปเปิดเผย นำไปใช้ประโยชน์ หรือใช้ในวัตถุประสงค์อื่น ๆ นอกเหนือจากที่กำหนดไว้ในหลักการกำหนดวัตถุประสงค์ในการจัดเก็บข้างต้น เว้นแต่จะได้รับความยินยอมจากผู้เป็นเจ้าของข้อมูล หรือมีกฎหมายให้อำนาจ

1.5 หลักการรักษาความปลอดภัยข้อมูล (Security Safeguards) ข้อมูลส่วนบุคคลจะต้องได้รับการคุ้มครองเพื่อความปลอดภัยจากความเสี่ยงในการสูญหายหรือการเข้าถึงโดยไม่ได้รับอนุญาต การทำลาย การใช้การเปลี่ยนแปลง หรือการเปิดเผยข้อมูล

1.6 หลักการเปิดเผยข้อมูล (Openness Principle) จะต้องมีนโยบายทั่วไปในการเปิดเผยข้อมูลที่เกี่ยวข้องกับการพัฒนาทางปฏิบัติ และเป็นนโยบายที่เกี่ยวข้องกับข้อมูลส่วนบุคคล รวมทั้งกำหนดวิธีการก่อตั้งองค์กรควบคุมข้อมูล การดำเนินการกำหนดลักษณะของข้อมูลส่วนบุคคลและวัตถุประสงค์หลัก ในการใช้ข้อมูลรวมถึงเลขบัตรประจำตัว และที่อยู่ของผู้ทำหน้าที่ควบคุมข้อมูล

1.7 หลักการมีส่วนร่วมของบุคคล (Individual Participation Principle) โดยบุคคลจะต้องมีสิทธิดังต่อไปนี้

(ก) ได้รับการยืนยันจากผู้ควบคุมข้อมูลว่าผู้ควบคุมข้อมูลมีข้อมูลที่เกี่ยวข้องกับบุคคลนั้น

(ข) ได้รับการแจ้งให้ทราบหากมีข้อมูลเกี่ยวกับบุคคลนั้น ภายในเวลาที่เหมาะสมถ้ามีการจัดเก็บค่าธรรมเนียมต้องไม่แพงเกินไป มีวิธีการที่เหมาะสมและอยู่ในรูปแบบที่สามารถเข้าใจได้โดยง่าย

(ค) จะต้องได้รับทราบเหตุผลหากคำขอตามข้อ (ก) และ (ข) ได้รับการปฏิเสธและสามารถยื่นคำร้องคัดค้านได้ และ

(ง) ยื่นคำร้องคัดค้านข้อมูลที่เกี่ยวข้องกับตนและหากผลการพิจารณาเป็นไปตามคำร้องคัดค้านผู้ยื่นคำร้องก็มีสิทธิที่จะลบ ยืนยัน ทำให้สมบูรณ์ หรือแก้ไขข้อมูลของตน

1.8 หลักความรับผิดชอบ (Accountability Principle) ผู้ควบคุมข้อมูลจะต้องมีความรับผิดชอบในการปฏิบัติตามมาตรการต่างๆ เพื่อดำเนินการให้เป็นไปตามหลักการข้างต้น²³

2) คณะมนตรีแห่งยุโรป (The Council of Europe) ได้เปิดให้มีการลงนามในมติที่ประชุมสำหรับการคุ้มครองข้อมูลส่วนบุคคลเกี่ยวกับการประมวลผลการคุ้มครองข้อมูลส่วนบุคคลโดยอัตโนมัติ (Convention for the Protection of Individual with regard to the Automatic Processing of Personal Data) เมื่อปี ค.ศ.1981

3) สหภาพยุโรป (European Union) โดยสภาแห่งยุโรป (European Parliament) ได้มีผลสรุปในการคุ้มครองสิทธิของการคุ้มครองข้อมูลส่วนบุคคลให้ทันต่อกระบวนการพัฒนาเทคโนโลยี (Resolution on the Protection of the Rights of the Individual in the face of technological Development in Data Processing) เมื่อปี ค.ศ.1982

4) องค์การสหประชาชาติ (UNESCO) ได้มีคู่มือเกี่ยวกับข้อมูลคอมพิวเตอร์ส่วนบุคคล (Guideline concerning computerized personal data files) เมื่อปี ค.ศ.1990

5) สหภาพยุโรปได้ออกกฎหมาย Directive 95/46/EC เมื่อปี ค.ศ. 1995²⁴ ภายใต้แนวทางการคุ้มครองตามระเบียบของสหภาพยุโรป (The EU Directive 95/46/EC) คณะกรรมาธิการ (European Commission) แห่งประชาคมเศรษฐกิจยุโรป (European Economic Community) ได้มีข้อเสนอแนะ (Recommendation) เกี่ยวกับการให้ความคุ้มครองข้อมูลส่วนบุคคลที่เกี่ยวข้องกับอนุสัญญาของคณะมนตรีแห่งยุโรป: เกี่ยวกับที่ปรึกษาของการประชุมยุโรปเพื่อคุ้มครองข้อมูลส่วนบุคคลเกี่ยวกับการประมวลผลข้อมูลส่วนบุคคล (Commission Recommendation : Relating to the Council of Europe Convention for the Protection of individuals with regard to Automatic Processing of Personal Data) ทั้งนี้ เพื่อประกันสิทธิขั้นพื้นฐานของประชาชน ดังนั้น EU จึงได้กำหนดให้ประเทศสมาชิกให้ความคุ้มครองข้อมูลส่วนบุคคลในระดับที่เทียบเท่ากันในยุโรป โดยใช้อนุสัญญาของคณะมนตรี

²³พินัย ณ นคร, การคุ้มครองข้อมูลส่วนบุคคลที่จัดเก็บในบัตรประจำตัวประชาชนแบบอเนกประสงค์ (Smart Card), (สถาบันวิจัยและให้คำปรึกษาแห่งมหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์ ,2549), หน้า 16-18.

²⁴ทวิเกียรติ ตรียะประพันธ์, ปัญหาและการบังคับใช้กฎหมายเกี่ยวกับคุ้มครองข้อมูลส่วนบุคคล, หน้า 9.

แห่งยุโรปเป็นแนวทางในการยกเว้นกฎหมาย ทั้งนี้ เพื่อให้กฎหมายอยู่ในลักษณะเป็นเอกภาพ
ทั่วทั้งยุโรป ข้อกำหนดของ EU ได้กำหนดให้รัฐสมาชิกอนุญาตให้มีการประมวลผลข้อมูล
ส่วนบุคคลภายใต้หลักทั่วไป ดังนี้

5.1 ได้รับความยินยอมโดยชัดแจ้งจากเจ้าของข้อมูล

5.2 การประมวลผลจะทำได้เท่าที่จำเป็นในการทำนิติกรรม
สัญญาใด ๆ ของผู้เป็นเจ้าของข้อมูลเท่านั้น

5.3 การประมวลผลจะต้องอยู่ภายใต้กรอบของกฎหมาย

5.4 การประมวลผลจะต้องกระทำเพื่อปกป้องผลประโยชน์

สำคัญของผู้เป็นเจ้าของข้อมูล

5.5 การประมวลผลจำเป็นที่จะต้องกระทำเพื่อผลประโยชน์

ของสาธารณะ หรือในการดำเนินงานของหน่วยงานของรัฐที่ได้รับมอบหมายให้เป็นผู้ควบคุมข้อมูล
หรือเปิดเผยข้อมูลต่อบุคคลที่สาม

5.6 การประมวลผลที่จำเป็นและอยู่ภายใต้กรอบของกฎหมาย
จะต้องไม่กระทบต่อผลประโยชน์ หรือสิทธิขั้นพื้นฐานของผู้เป็นเจ้าของข้อมูล

นอกจากหลักเกณฑ์ทั่วไปข้างต้น ข้อกำหนดของสหภาพยุโรป
ยังได้ให้ความสำคัญเกี่ยวกับความลับและความมั่นคง รวมถึงข้อยกเว้นในการเปิดเผยข้อมูล
เกี่ยวกับเรื่องความเสียหายที่เกิดขึ้นต่อผู้เป็นเจ้าของข้อมูล เมื่อมีการประมวลผลโดยไม่ชอบ
ด้วยกฎหมาย และการเปิดเผยข้อมูลจะต้องไม่ละเมิดต่อความมั่นคงของรัฐ²⁵ กรณีที่มีได้นำข้อมูล
ไปให้ประโยชน์สาธารณะ แต่นำไปใช้เพื่อประโยชน์ส่วนตัว และกำหนด

2.4.2.2 การบังคับใช้กฎหมายภายในของต่างประเทศ²⁶

ต่างประเทศได้มีการบังคับใช้กฎหมายภายในเป็นของตนเอง ซึ่งได้ตราและ
ประกาศใช้เป็นพระราชบัญญัติบังคับตามแต่สภาพสังคมของแต่ละประเทศ เช่น

สหรัฐอเมริกาเป็นประเทศแรกที่ประกาศใช้กฎหมายคุ้มครองข้อมูลส่วนบุคคล
(Privacy Act) ในปี ค.ศ. 1974 โดยรัฐบาลกลางทำให้ประเทศสหรัฐอเมริกามีกฎหมายคุ้มครองสิทธิ

²⁵พินัย ญ นคร, การคุ้มครองข้อมูลส่วนบุคคลที่จัดเก็บในบัตรประจำตัวประชาชน
แบบอเนกประสงค์ (Smart Card), หน้า 19-20.

²⁶กิตติพงศ์ กมลธรรมวงศ์, การคุ้มครองข้อมูลข่าวสารส่วนบุคคลในระบบ
กฎหมายไทย: ปัญหาและแนวทางแก้ไข, หน้า 25 .

ความเป็นส่วนตัวในภาคเอกสาร เพื่อให้ควบคุมการใช้ข่าวสารและข้อมูลส่วนบุคคลที่เกี่ยวข้องกับเอกชนคนหนึ่งๆ แยกแยกออกตามประเภทของกิจการและบทบัญญัติที่เกี่ยวกับการควบคุมกิจการใช้ข่าวสารและข้อมูลดังกล่าวจะกระจายอยู่ตามกฎหมายซึ่งควบคุมกิจการนั้นๆ เช่น ในเรื่องเกี่ยวกับการให้สินเชื่อ จะปรากฏในกฎหมายว่าด้วยการรายงานข้อมูลด้านเครดิตอย่างยุติธรรม (Fair Credit Reporting Act) หรือกฎหมายว่าด้วยการรายงานข้อมูลเครดิตด้านบัญชีอย่างยุติธรรม (Fair Credit Billing Act) ในเรื่องของกรเรียกเก็บหนี้จะปรากฏอยู่ในกฎหมายว่าด้วยการเรียกเก็บหนี้สินอย่างยุติธรรม (Fair Debt Collection Practice Act) ด้านกิจการธนาคารหรือสถาบันการเงินจะปรากฏตามกฎหมายสิทธิสถานะการเงินส่วนบุคคล (Rights to Financial Privacy Act) และ กฎหมายเกี่ยวกับความลับในกิจการของธนาคาร (Bank Secrecy Act) ด้านการจัดเก็บบัญชี บัญญัติอยู่ในกฎหมายการปฏิรูประบบภาษี (Tax Reform Act) เป็นต้นด้านการศึกษาวางหลักไว้ใน กฎหมายสิทธิทางการศึกษาของครอบครัวและความเป็นส่วนตัว (Family Educational Rights and Privacy Act)

นอกจากนี้ประเทศสหรัฐอเมริกาได้ตราพระราชบัญญัติเสรีภาพของข่าวสาร ค.ศ.1966 (Freedom of Information Act 1966) และรัฐบัญญัติความเป็นส่วนตัว ค.ศ.1974 (Privacy Act 1974) กฎหมายทั้งหมดเพื่อให้ความคุ้มครองเสรีภาพในข่าวสารของประชาชน ส่วนกฎหมายสิทธิความเป็นส่วนตัวนั้นเพื่อให้ความคุ้มครองสิทธิในชีวิตความเป็นส่วนตัวเกี่ยวกับข่าวสารและข้อมูลอันเป็นส่วนบุคคล ซึ่งกฎหมายทั้งสองฉบับใช้ต่อข่าวสารและข้อมูล ซึ่งเก็บรักษาไว้โดยหน่วยงานของรัฐบาลกลางเช่นกัน

ประเทศเยอรมันได้ออกกฎหมายคุ้มครองข้อมูลส่วนบุคคลชื่อว่าการกฎหมายคุ้มครองข้อมูลสหพันธรัฐ (Federal Data Protection Act) ซึ่งกฎหมายฉบับนี้ได้มีการทบทวนและแก้ไขหลายครั้งจึงจะสามารถประกาศใช้ได้ แต่เดิมกฎหมายคุ้มครองข้อมูลส่วนบุคคลของประเทศเยอรมันเกิดขึ้นครั้งแรกในปี ค.ศ. 1997 โดยเป็นกฎหมายระดับมลรัฐ โดยเกิดขึ้นในรัฐเฮสเซ็น (Hessen) ในปี 1970 ซึ่งถือว่าเป็นกฎหมายคุ้มครองข้อมูลส่วนบุคคลฉบับแรกของโลก หลังจากนั้นในปี 1977 จึงได้มีการตราขึ้นเป็นกฎหมายในระดับประเทศ ปัจจุบันการคุ้มครองข้อมูลข่าวสารส่วนบุคคลของประเทศเยอรมัน ถือเป็นสิทธิลักษณะหนึ่งที่เป็นสิทธิขั้นพื้นฐานที่ได้รับความคุ้มครองตามรัฐธรรมนูญของประเทศเยอรมัน

กฎหมายว่าด้วยการคุ้มครองข่าวสารของประเทศเยอรมันนั้น มีวัตถุประสงค์เพื่อให้ความคุ้มครองข้อมูลส่วนบุคคลโดยครอบคลุม การเก็บรวบรวม การประมวลผล และการใช้ ทั้งข้อมูลส่วนบุคคลที่ใช้โดยหน่วยงานของรัฐ และข้อมูลส่วนบุคคลที่เอกชนมีไว้เพื่อวัตถุประสงค์ในการดำเนินการทางธุรกิจ ซึ่งการใช้ประโยชน์จากข้อมูลดังกล่าวจะกระทำได้

ต่อเมื่อกฎหมาย หรือบทบัญญัติของกฎหมายสามารถให้กระทำได้ หรือเท่าที่บุคคลซึ่งเป็นเจ้าของข้อมูลจะให้ความยินยอม ซึ่งในการยินยอมนี้จะต้องระบุถึงวัตถุประสงค์ของการเก็บข้อมูลด้วย

ประเทศอังกฤษ กฎหมายคุ้มครองข้อมูลส่วนบุคคลของประเทศอังกฤษ คือ Data Protection Act 1998 ซึ่งเป็นการอนุวัติการให้เป็นไปตามกฎหมายคุ้มครองข้อมูลส่วนบุคคล (The Data Protection Directive (95/46/EC)) และกฎหมายคุ้มครองข้อมูลส่วนบุคคลของสหภาพยุโรป (EU Directive (2002/58/EC)) โดยกฎหมายฉบับนี้มีผลใช้บังคับกับข้อมูลที่ถูกประมวลผลด้วยมือซึ่งถูกจัดเก็บไว้ในแฟ้มข้อมูลและประมวลผลโดยวิธีการอัตโนมัติด้วย รวมทั้งการกำหนดเงื่อนไขหรือบรรทัดฐานขั้นต่ำของการประมวลผลข้อมูลที่จะถือว่าเป็นการประมวลผลข้อมูลที่ชอบด้วยกฎหมาย นอกจากนี้ กฎหมายฉบับนี้ยังกำหนดให้มีข้อมูลส่วนบุคคลประเภทข้อมูลที่กระทบต่อความรู้สึก (Sensitive Data) ซึ่งมีผลทำให้ผู้ควบคุมดูแลข้อมูลไม่สามารถประมวลผลข้อมูลประเภทนี้ได้ เว้นแต่ในกรณีที่เกี่ยวข้องงานด้านสุขภาพและสังคม ในกรณีที่ข้อมูลนั้นประกอบด้วยข้อมูลส่วนบุคคลในเรื่องสุขภาพทางร่างกายและจิตใจของบุคคล รัฐมนตรีว่าการกระทรวงการต่างประเทศ อาจออกคำสั่งให้ได้รับการยกเว้นจากบทบัญญัติเรื่องการเข้าถึงของบุคคลหรืออาจแก้ไขปรับปรุงบทบัญญัตินั้นๆ ทั้งยังได้กำหนดห้ามมิให้ส่งข้อมูลส่วนบุคคลไปยังประเทศที่อยู่นอกสมาชิกของเขตเศรษฐกิจยุโรป (European Economic Area - EEA) อีกด้วย เว้นแต่เป็นไปตามเงื่อนไขที่กำหนดไว้

ประเทศญี่ปุ่น กฎหมายรัฐธรรมนูญไม่ได้วางหลักคุ้มครองความเป็นอยู่ส่วนตัวไว้โดยแจ้งชัดแต่ก็เป็นหลักที่อาจสังเคราะห์ขึ้นจากการตีความหลักเสรีภาพทั่วไปในมาตรา 13 ประกอบกับหลักเสรีภาพในการติดต่อสื่อสารกันโดยอิสระในมาตรา 21 และหลักเสรีภาพในเคหสถานในเอกสารและทรัพย์สินส่วนตัวในมาตรา 35 ซึ่งการเข้าไปในเคหสถาน การค้นและการยึดทรัพย์สินจะกระทำมิได้ เว้นแต่มีหมายซึ่งออกโดยเจ้าพนักงานฝ่ายตุลาการ และระบุเหตุผลที่สมควรและกำหนดสถานที่ตรวจค้นและทรัพย์สินที่ต้องการยึดไว้โดยแจ้งชัด²⁷ แต่มีกฎหมายคุ้มครองข้อมูลส่วนบุคคลที่สำคัญ คือ

1) กฎหมายคุ้มครองข้อมูลข่าวสารส่วนบุคคลที่ประมวลผลด้วยคอมพิวเตอร์ ในความควบคุมดูแลของหน่วยงานฝ่ายปกครอง ค.ศ. 1988 กำหนดหน้าที่ของหน่วยงานในการจัดระบบรักษาความปลอดภัย วางหลักเกณฑ์การเข้าถึงข้อมูลและการแก้ไขข้อมูลให้ถูกต้องมาเป็นฐานในการตรากฎหมาย กฎหมายนี้ได้กำหนดให้หน่วยงานของรัฐจำกัดบทบาท

²⁷ กิตติศักดิ์ ปรกติ, "กฎหมายคุ้มครองข้อมูลข่าวสารส่วนบุคคลในประเทศญี่ปุ่น", วารสารนิติศาสตร์, (ธันวาคม 2547), หน้า 515.

ในการรวบรวมข้อมูลข่าวสารส่วนบุคคลและโฆษณาให้สาธารณชนทราบถึงการจักระบบข้อมูลข่าวสารส่วนบุคคลของหน่วยงาน และห้ามมิให้หน่วยงานของรัฐใช้ข้อมูลของรัฐโดยผิดวัตถุประสงค์ คือห้ามมิให้นำข้อมูลข่าวสารส่วนบุคคลซึ่งจัดเก็บโดยมีวัตถุประสงค์อย่างหนึ่งไปใช้ในวัตถุประสงค์อย่างอื่น

2) กฎหมายคุ้มครองข้อมูลส่วนบุคคล ค.ศ. 2003 กฎหมายกำหนดเป็นหลักการเบื้องต้นว่าผู้ประกอบการเอกชนที่จักระบบข้อมูลส่วนบุคคลจะต้องระบุวัตถุประสงค์ในการจักระบบข้อมูลส่วนบุคคลในความควบคุมดูแลของตนให้ชัดเจน และจะต้องไม่นำข้อมูลส่วนบุคคลนั้นไปใช้ในนอกเหนือจากการใช้ตามปกติภายในขอบวัตถุประสงค์ที่ได้ระบุไว้ (มาตรา 15) ลักษณะสำคัญของกฎหมายญี่ปุ่นในเรื่องนี้คือ ไม่กำหนดให้ผู้ประกอบการต้องขอความยินยอมจากเจ้าของข้อมูลเป็นรายบุคคล (Opt-in) อันเป็นหลักที่ใช้กันในกฎหมายของยุโรป แต่หันไปใช้หลักแจ้งให้เจ้าของข้อมูลทราบนับตั้งแต่เมื่อเริ่มจัดเก็บข้อมูลส่วนบุคคลทราบ หรือโดยโฆษณาต่อสาธารณชน (มาตรา 18(1)) โดยต้องแจ้งวัตถุประสงค์ของการจัดเก็บ การใช้ข้อมูลร่วมกับบุคคลอื่น เพื่อให้เจ้าของข้อมูลมีโอกาสปฏิเสธหรือคัดค้านได้ (Opt-out) ทั้งนี้จะต้องแจ้ง หรือกำหนดวิธีบอกกล่าวปฏิเสธ หรือโต้แย้งมายังผู้ประกอบการให้เป็นไปได้โดยสะดวก (มาตรา 24) แต่ในกรณีที่มีการเก็บรวบรวม หรือจัดเก็บเป็นส่วนหนึ่งของการปฏิบัติตามสัญญา หรือเป็นส่วนหนึ่งของการจัดทำข้อมูลข่าวสาร หรือเอกสารในรูปข้อมูลข่าวสารอิเล็กทรอนิกส์ผู้ประกอบการต้องแจ้งให้เจ้าของข้อมูลรู้ล่วงหน้าด้วย (มาตรา 18(2)) อย่างไรก็ตาม กฎหมายได้วางข้อยกเว้นไว้ด้วยว่า ผู้ประกอบการไม่ต้องแจ้งให้เจ้าของข้อมูลทราบหากการแจ้งหรือการโฆษณาต่อสาธารณชนนั้นจะเป็นเหตุให้ผู้ประกอบการต้องเสียประโยชน์อันพึงได้โดยชอบ (มาตรา 18(4)(ii))

สรุปได้ว่า การพัฒนากฎหมายคุ้มครองข้อมูลส่วนบุคคลของประเทศไทย เริ่มตั้งแต่มีการคุ้มครองข้อมูลข่าวสารส่วนบุคคลของไทยแบบดั้งเดิมในยุคแรกและได้มีการพัฒนาขึ้นจึงมีการคุ้มครองข้อมูลส่วนบุคคลตามรัฐธรรมนูญในปัจจุบัน ซึ่งในรัฐธรรมนูญ มาตรา 35 ได้ให้ความคุ้มครองสิทธิความเป็นอยู่ส่วนตัวของประชาชนไว้ แต่ยังไม่มียกหมายคุ้มครองข้อมูลส่วนบุคคลที่เป็นลักษณะที่เป็นกฎหมาย โดยหลักมีเพียงแต่กฎหมายคุ้มครองข้อมูลส่วนบุคคลที่คุ้มครองเฉพาะเรื่องในกฎหมายลำดับรองเท่านั้น ซึ่งไม่เพียงพอต่อการพิจารณาถึงความหลากหลายของข้อมูลที่มีอยู่ แม้ในประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์จะมีการระบุในส่วนของการละเมิด แต่ยังคงไม่ชัดเจน เนื่องจากรายละเอียดที่ปลีกย่อยของข้อมูลส่วนบุคคล และในประมวลกฎหมายอาญาจะให้ความสำคัญกับบทลงโทษของการกระทำความผิดฐานเปิดเผยความลับเท่านั้น ซึ่งได้วางหลักการรับผิดที่ต้องครบองค์ประกอบ กล่าวคือ

ต้องเกิดความเสียหาย จึงจะสามารถฟ้องร้องให้รับผิดชอบได้ ซึ่งต่อมาประเทศไทยได้มีการตรากฎหมายพระราชบัญญัติคุ้มครองข่าวสารของทางราชการ พ.ศ. 2540 แต่พระราชบัญญัติฉบับดังกล่าว มีข้อจำกัดในการใช้บังคับเฉพาะข้อมูลส่วนบุคคลที่เป็นของราชการเท่านั้น

ในต่างประเทศองค์การพัฒนาและความร่วมมือทางเศรษฐกิจและการพัฒนา (The Organization for Economic Cooperation and Development: OECD) ได้วางหลักเกณฑ์หรือแนวทางไว้ ทั้งนี้ หลักการให้ความคุ้มครองข้อมูลส่วนบุคคลของ OECD มีสาระสำคัญคือ หลักข้อจำกัดในการเก็บรวบรวมข้อมูล หลักคุณภาพของข้อมูล หลักการกำหนดวัตถุประสงค์ในการจัดเก็บ หลักข้อจำกัดในการนำไปใช้ หลักการรักษาความปลอดภัยข้อมูล หลักการเปิดเผยข้อมูล หลักการมีส่วนร่วมของบุคคลและหลักความรับผิดชอบและในสหภาพยุโรปได้กำหนดให้สมาชิกอนุญาตให้มีการประมวลผลข้อมูลส่วนบุคคลภายใต้หลักทั่วไป ได้แก่ ต้องได้รับความยินยอมโดยชัดแจ้งจากเจ้าของข้อมูลการประมวลผลจะทำได้เท่าที่จำเป็นในการทำนิติกรรมสัญญาใด ๆ ของผู้เป็นเจ้าของข้อมูลเท่านั้นการประมวลผลจะต้องอยู่ภายใต้กรอบของกฎหมายและกระทำเพื่อปกป้องผลประโยชน์สำคัญของผู้เป็นเจ้าของข้อมูลหากการประมวลผลจำเป็นที่จะต้องกระทำเพื่อผลประโยชน์ของสาธารณะ หรือในการดำเนินงานของหน่วยงานของรัฐที่ได้รับมอบหมายให้เป็นผู้ควบคุมข้อมูล หรือเปิดเผยข้อมูลต่อบุคคลที่สาม ในการประมวลผลที่จำเป็นและอยู่ภายใต้กรอบของกฎหมายจะต้องไม่กระทบต่อผลประโยชน์ หรือสิทธิขั้นพื้นฐานของผู้เป็นเจ้าของข้อมูล

กฎหมายของต่างประเทศที่เกี่ยวข้องเกี่ยวกับการคุ้มครองข้อมูลส่วนบุคคล หากพิจารณาถึงสาระสำคัญจะพบว่ามีกรณีบัญญัติเนื้อหาอย่างละเอียด ซึ่งโดยส่วนใหญ่จะยึดหลักการตามที่ปรากฏอยู่ในกติการะหว่างประเทศที่ได้รับการยอมรับ เนื่องจากสภาพสังคมของต่างประเทศโดยเฉพาะสภาพสังคมในส่วนของประเทศตะวันตก มีความกังวลในเรื่องของสิทธิส่วนบุคคลและความเป็นอยู่ส่วนตัวสูงมาก ซึ่งเป็นผลมาจากพื้นฐานการพัฒนาทางสังคม

สรุป มนุษย์ทุกคนย่อมมีสิทธิส่วนบุคคล ความเป็นส่วนตัวในเรื่องต่าง ๆ รวมถึงข้อมูลส่วนบุคคลที่แบ่งประเภทเป็นข้อมูลส่วนบุคคลที่เปิดเผยได้ และข้อมูลส่วนบุคคลที่ไม่สามารถเปิดเผยได้ ซึ่งในส่วนของข้อมูลส่วนบุคคลที่เปิดเผยได้นั้น อาจจะเป็นข้อมูลโดยทั่วไปที่ทราบโดยทั่วกันและบ่งบอกถึงตัวตนของเจ้าของข้อมูล เช่น ชื่อ นามสกุล อายุ ที่อยู่ เพศ ศาสนา เป็นต้น และการคุ้มครองข้อมูลในส่วนนี้อาจไม่จำเป็นต้องมีหลักควบคุมในการประมวลผลข้อมูลดังกล่าวอย่างเข้มงวด แต่หากเป็นข้อมูลส่วนบุคคลที่ไม่ให้เปิดเผยนั้น ซึ่งได้แก่ ประวัติ อาชญากรรม ประวัติการรักษา การนับถือลัทธิ เป็นต้น ข้อมูลในส่วนนี้จำเป็นต้องมีหลักในการควบคุมการประมวลผลที่เข้มงวดและชัดเจน เพราะเนื่องจากว่าข้อมูลในส่วนนี้มีความสำคัญ

ต่อเจ้าของข้อมูลเป็นอย่างยิ่ง ทั้งข้อมูลที่สามารถบ่งบอกถึงตัวตนของเจ้าของข้อมูลและข้อมูล
ที่อาจจะบ่งบอกตัวตนของเจ้าของข้อมูล การให้ความคุ้มครองข้อมูลส่วนบุคคลที่ไม่สามารถ
เปิดเผยได้นั้น จึงจำเป็นต้องมีการออกกฎหมาย ระเบียบ หรือข้อบังคับ รวมถึงบทกำหนดโทษ
สำหรับเจ้าของข้อมูล ผู้รวบรวมข้อมูล ผู้ประมวลผล และผู้ที่กระทำความผิดต่อข้อมูลส่วนบุคคล
ของผู้อื่น ซึ่งการตราบทบัญญัติในการคุ้มครองข้อมูลส่วนบุคคลนั้น ต้องศึกษาจากกฎหมายของ
ประเทศที่ได้มีแนวคิดริเริ่มในการให้ความสำคัญโดยการออกกฎหมายคุ้มครองข้อมูลส่วนบุคคล
รวมถึงประเทศที่ได้พัฒนามากกฎหมายคุ้มครองข้อมูลส่วนบุคคลจนเป็นที่ยอมรับในสากล และเป็น
หลักในการปรับเพื่อใช้ในการตราเป็นกฎหมายเพื่อคุ้มครองข้อมูลส่วนบุคคลในประเทศนั้น ๆ
โดยประเทศไทยเช่นกัน ที่ได้พัฒนามากกฎหมายคุ้มครองข้อมูลส่วนบุคคลโดยยึดถือหลักกฎหมาย
คุ้มครองข้อมูลส่วนบุคคลของต่างประเทศ